

Themanummer

Uit de kerk, uit het hart?

DIENST

'Voor mij hoeft die kerk niet meer'

Waarom raakt het ons zo diep?

Loslaten en toch verbonden blijven

Gemeenschap der heiligen:

Waar was je toen mijn kind verdween?

59e jaargang nummer 2

**zomer
2011**

In dit nummer

Redactioneel

Anne Jan Kruizinga

Ervaringen

Ineke van Dongen

Verdriet, schuldgevoelens,
boosheid en onmacht

Ouderliefde

Corrie Blijdorp

Loslaten en toch verbonden blijven

Naververstrengeling

Arie de Rover

Waarom raakt het ons zo diep?

De Driehoek

Uit de kerk, uit het hart?!

Bijbel op bezoek

Theo Basoski

God zal zijn waarheid nimmer krenken

Gemeenschap der heiligen

Ton de Graaf en
Christien de Ruyter

Waar was je toen mijn kind verdween?

Pastoraat

Peter van de Kamp

'Voor mij hoeft die kerk niet meer'

Dienstbaar zijn

Anne Jan Kruizinga

Laat uw ja ja zijn...

Column

Lenze L. Bouwers

Kerkelijk milieu en eigen geloofskeus

Generatiekloof?

Hayo Wijma

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst!

Kerkrecht

Kornelis Harmannij

Vertrokken met attestatie naar de PKN

Eindredactie: Jacqueline van der Ziel

DIENST

59e jaargang

nummer 2

Zomer 2011

DIENST geeft concrete toerusting en ondersteuning, gericht op de dagelijkse praktijk in de gemeente, ten behoeve van bijzondere pastorale en/of diaconale taken in de gemeente. DIENST richt zich op ambtsdragers, predikanten, kerkelijk werkers en het gemeentepastoraat/diaconaat binnen de gereformeerde kerken (vrijgemaakt).

Redactie:

Henk Geertsema, Zwolle

Peter van de Kamp, Zwolle

Anne Jan Kruizinga, Hardenberg, eindredacteur

Derk Jan Poel, Meppel

Jacqueline van der Ziel-Visser, Zwolle

Redactiesecretariaat:

Ebel Geertsema

Kameelvlinder 16

3822 AR Amersfoort

Telefoon: (033) 480 16 60

E-mail: ebel@geertsema.com

Administratie:

J.A. Kieft-Boersema

Catharinadaal 33, 6715 KA Ede

fax (084) 716 54 15

E-mail: administratie.dienst@kiefte.net

Nieuwe abonnees en adreswijzingen dienen **schriftelijk** aan de administratie doorgegeven te worden.

Betaling van abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van acceptgiro of factuur.

Abonnementsprijs: € 7,20 per jaar.

Gironummer 4921087

t.n.v. Stichting Dienst, Ede

Artikelen uit Dienst zijn opgeluidsdrager beschikbaar voor mensen die een leeshandicap hebben.

Info: Stichting De Luisterpost / Bralectah, Zwolle

(038 - 427 04 48). E-mail: info@luisterpost.nl

ISSN 0167 - 2401

Artikelen in Dienst zijn digitaal
beschikbaar via de website:
www.blad-dienst.nl

Redactioneel

'Uit het oog, uit het hart' of andersom...?

Anne Jan Kruizinga

Bij een onderwerp als kerkverlating kun je je in sommige situaties afvragen of het Nederlands spreekwoord 'Uit het oog, uit het hart' wel klopt? Zou het ook zo kunnen zijn dat het omgekeerde waar is? Hoe zit het eigenlijk met onze 'harten' ten opzichte van onze broeders en zusters (jong en oud) die binnen de gemeente uit beeld verdwijnen.

Het onderwerp 'kerkverlating' staat de laatste tijd weer duidelijk op de kaart. De statistieken spreken boekdelen en maken je niet vrolijk. Er zijn verschillende soorten kerkverlating. Zo zijn er broeders en zusters die zich aansluiten bij een ander kerkverband. De reden is meestal dat zij 'zich niet meer thuis voelen' in hun gemeente. En ook daarvoor zijn weer verschillende redenen aan te wijzen. Van "ik ervaar het daar als te traditioneel en niet meer passend in onze tijd" tot "alles verandert in die kerk, het wordt mij allemaal veel te modern". Belevingen van broeders en zusters die blijkbaar 'door verschillende brillen' naar dezelfde kerk van Christus kunnen kijken. En naast verdriet om weer een 'amputatie uit het Lichaam van Christus', voel je ook een stukje geruststelling dat deze broeders en zusters zich tenminste aansluiten bij een ander kerkverband en daarmee aangeven dat zij Christus willen blijven volgen in hun leven.

Spoorloos

Veel anders is het met de groeiende groep broeders en zusters die helemaal afhaken. Of erger nog: als de kerkenraad plotseling moet constateren dat iemand daadwerkelijk is afgehaakt omdat hij/zij nergens meer te vinden is... Vaak gaat dat om jonge gemeenteleden. Vaak nog doopleden. Zo maar weg. Spoor-

loos. En na een mislukte zoektocht blijven dan vaak maar twee dingen over: 'met verdriet constateren' en 'de kerkelijke administratie bijwerken'... Uit het oog verdwenen... Maar hoe zat het dan met ons hart? Als ze daar inzaten dan zou dat toch niet kunnen gebeuren?

Samenwerking

Met een verwijzing naar het genoemde spreekwoord heeft de afdeling Kerkmaatschappelijk Werk van De Driehoek in november 2010 een themadag 'Uit de kerk, uit het hart?!' georganiseerd. De belangstelling voor die dag was zo overweldigend groot dat niet alle aanmeldingen gehonoreerd konden worden. Daarom heeft De Driehoek inmiddels nog twee themadagen gehouden (14 mei Assen en 11 juni Capelle a/d IJssel). Voor de redactie van Dienst een goede reden om in samenwerking met De Driehoek het themanummer van 2011 aan dit onderwerp te wijden. Zo hebben Peter van de Kamp en Arie de Rover hun lezing van de themadag bewerkt voor dit nummer. Ook de workshops van Corrie Blijdorp (relatie ouders/kind) en Ton de Graaf en Christien de Ruyter (gemeenschap der heiligen) zijn uitgewerkt tot artikelen. We hopen dat dit themanummer mag bijdragen aan een opbouwende bezinning over dit onderwerp.

Ervaringen

Verdriet, schuldgevoelens, boosheid en onmacht

Ineke van Dongen

De gevolgen van kerkverlating

De belangstelling voor de landelijke bijeenkomst over kerkverlating (november 2010) was zo groot dat De Driehoek inmiddels in Assen en Capelle a/d IJssel ook een themadag over dit onderwerp heeft georganiseerd. Om een beeld te kunnen vormen van de gevolgen van kerkverlating voor ouders, familie en vrienden hebben we reacties gevraagd van deelnemers aan de themadag. Spreken over kerkverlating en je ervaringen en gevoelens op papier zetten, blijkt heel wat los te maken: verdriet, schuldgevoelens, boosheid en onmacht, maar ook opluchting omdat er eindelijk aandacht en ruimte voor erkenning is. Zoals Joke het verwoordt: "Wat is het heilzaam om de afgelopen jaren eens op een rijtje te zetten en te merken hoe God zijn weg met ons gaat".

Als je kind of je partner niet meer gelooft en niet meer naar de kerk gaat, heeft dat een groot effect, ook op het gezinsleven. De relatie met de kinderen kan onder druk komen te staan. Het blijkt dat alle partijen opnieuw een evenwicht moeten vinden.

De vanzelfsprekendheid van de zondagsinvulling valt weg

Joke heeft vier volwassen kinderen die nog thuis wonen. Haar oudste zoon heeft verteld dat hij met God niets heeft; inmiddels heeft hij de kerk verlaten, haar dochter gaat sporadisch mee. "In het begin was een goede verstandhouding ver te zoeken. Iedereen, ook de jongste twee kinderen, moest z'n plek hervinden. Er werd veel gekibbeld, gehuild en gelukkig ook gepraat en geknuffeld. Blijkbaar was de hechte band van liefde onderling al gesmeed en niet stuk te krijgen.

Gods goedheid zeg ik nu."

Soms voelt het alsof er twee kampen zijn in haar gezin: zij die God willen dienen en zij die dat niet doen. Ook de vanzelfsprekendheid van de zondagsinvulling valt weg. "Was er eerder een gezamenlijk ontmoetingsmoment, zoals samen eten, omdat er hetzelfde ritme in de dag was, nu is het vaak rommelig. Een stukje rustdag is verdwenen. De één gaat voetballen, de ander naar het strand. We moeten als ouders afspraken maken over wat we willen handhaven als christelijke norm in ons gezin, zoals eerbied voor het bidden, danken en bijbellezen."

Wat voor ons het belangrijkste is, is niet bespreekbaar

Yvonne heeft vier kinderen, twee van hen gaan niet meer naar de kerk, één heeft zich laten overdopen in een evangelische gemeente

en een dochter heeft veel moeite met alle veranderingen in de kerk. Bij zoveel verschillen is het moeilijk om goed in gesprek te blijven. 'Wat voor ons het belangrijkste is, is niet bespreekbaar en daar lijden wij verschrikkelijk onder. Het is op eieren lopen over wat je wel zegt of niet. Het lijkt een gespleten leven. We zijn nu zover dat we uit alle macht proberen om de relatie met onze kinderen goed te houden.'

Er brak iets tussen mijn zoon en mij

Dat je, ondanks de keus van je kind, nog net zoveel van hem houdt, is mooie theorie. Maar om dat in de praktijk van harte een realiteit te laten zijn, is best lastig. Joke: "Er brak iets tussen mijn zoon en mij. Vooral van mijn kant. Er eigenlijk niet aan willen dat hij met God niets meer te maken wil hebben, terwijl God voor mij het allerbelangrijkste is in mijn leven. Gelukkig zijn we ervoor bewaard gebleven dat we hem als persoon hebben afgewezen. Dat verbaasde hem en ons eigenlijk ook. Puur genade!"

Erik vond het moeilijk om te accepteren dat hun zoon de relatie met de kerk verbrak, schrijft Jantine. "Toen onze zoon trouwde, heeft Erik hem het '366 dagen boek' van Jos Douma overhandigd met een ludieke speech en een verwijzing naar de overhandiging van de trouwbijbel in de kerk. Het was voor Erik belangrijk om dat zo te doen. 'Eigenlijk', zo zei hij zelf, 'deed ik dat meer voor mijn eigen gemoedsrust'."

In de kerk is het nog het moeilijkst. De wet, psalmen, dopen; het roept allemaal verdriet op

"Ik wil er nooit meer over praten!" Zo eindigde het laatste gesprek over het geloof dat Willemien en haar man met zoon Jan-Willem voerden. Vanwege zijn studie was Jan-Willem op kamers gaan wonen in een studentenstad. Regelmatig kwam hij een weekend thuis, maar over zijn geloofstwijfels heeft hij nooit gesproken. Willemien vertelt dat zij als bij toeval ontdekten dat hij samenwoonde met een meisje en nooit meer naar de kerk ging. Als ze hem er naar vragen, reageert Jan-Willem: "Ik geloof gewoon niet en zal het ook nooit meer gaan doen. Ik vind het verdrietig voor jullie, maar het laatste woord is er nu over gezegd". Willemien: "Voor ons was die dag een drama. Zo onverwachts, we hadden het niet zien aankomen. In de kerk is het nog het moeilijkst. De wet, psalmen, dopen, kerst! Het roept allemaal verdriet op."

Als je kind je niet volgt in het geloof, heb je dan als voorbeeld gefaald?

Veel ouders worstelen met schuldgevoelens als hun kind de kerk (en God?) verlaat. Waar is het mis gegaan? Wat had ik anders moeten doen? Hadden we het niet eerder al moeten merken? Waarom heb ik eigenlijk al die tijd en energie gestoken in het voorlezen uit de kinderbijbel, het meezingen van de kinderliedjes van Elly en Rikkert, het avondgebedje, de gesprekken over geloof, de Bijbel? In de kerk wordt nogal eens gesproken over de voorbeeldfunctie die je als ouders hebt. Goed voorbeeld doet goed volgen. En dat lijkt heel logisch. Maar andersom? Als je kind je niet volgt in het geloof, heb je dan als voorbeeld gefaald? Dat kweekt een enorm schuldgevoel. "Ook wij hebben naar vermogen gedaan wat we konden. Helaas, zonder

resultaat, of, hoe zeg je dat? De Here heeft het niet gezegd”, vraagt Yvonne zich af.

Ligt er wel altijd schuld bij ouders? Gerard verwijst naar de ervaringen die zijn dochter in de kerk en op school heeft opgedaan: “Waarom ben je door je kleine broedertjes en zuster-tjes zo gepest en op school zo gezeikt? Waarom werd alleen al het bestaan van deze situaties ontkend door volwassenen en gelovige mede-ouders? God had je toch apart gezet?”

Mijn gevoel dat ik heb gefaald in onze opvoeding kan ik met weinigen delen

“Bijna niemand heeft in de gaten dat de pijn die de gebrokenheid in ons gezin oplevert, na de keus van onze zoon en dochter blijvend is. Mijn gevoel dat ik heb gefaald in onze opvoeding kan ik met weinigen delen. Of mensen wuiven het als onzin van de hand of ze weten de vinger te leggen, waar ik fouten heb gemaakt. Net of ik dat zelf al niet weet!”, reageert Joke, nu twee van haar vier kinderen de kerk hebben verlaten. “Ik blijf het moeilijk vinden om me neer te moeten leggen bij beslissingen die mijn kinderen nemen, die niet overeenkomen met of zelfs tegen Gods wil ingaan. Een geweldig stuk onmacht en gevoelens van falen, vooral tegenover God, ik had het anders moeten/kunnen doen...”

Eigenlijk kan niemand het goed doen, als het om kerkverlating gaat!

Marry's vriendin heeft de kerk verlaten. “Ik heb het zien aankomen, onze gesprekken

liepen vast. Ik heb de dominee en haar ouderling gevraagd om tips en om bezoek. Ik heb het niet gekregen. Wat had ik het fijn gevonden als iemand mij had verteld dat eigenlijk niemand het goed kan doen als het om kerkverlating gaat. Ik sta ‘binnen’ en de ander (bijna) ‘buiten’. De lezing van Peter van de Kamp (zie elders in dit themanummer, red.) heeft mij als het ware weerbaar gemaakt hierin!”

Niet alleen ouders, ook kinderen kunnen zich schuldig voelen als zij de kerk verlaten. Renske en haar man hebben zes kinderen. Twee van hen hebben de relatie met de kerk verbroken, zij zeggen niet meer in God te geloven. “We hebben onze kinderen langzamerhand zien verdwijnen. Overbodig te zeggen dat dat onnoemelijk veel verdriet gaf en nog geeft. Voor de kinderen zelf was het ook een moeilijke tijd omdat ze beseften dat ze ons verdriet deden. Dat heb ik altijd bijzonder gevonden, dat ze verdrietig waren om ons verdriet. Terwijl ze niet echt begrepen waarom we nu eigenlijk verdrietig waren.”

Kom op God, U kunt toch alles, pak hem dan bij zijn kraag!

Toen zoon Hans de kerk en God verliet, heeft Jantine met God gevochten: “Kom op God, U kunt toch alles, pak hem dan bij zijn kraag en haal hem terug!”. Tegelijk beseft ze dat ze God vertelt wat Hij volgens haar moet doen.

Kerkverlating heeft vaak ook effect op je relatie met God. Waar de ene mens zich juist gesterkt voelt in de relatie met God, groeit bij de ander een diepe teleurstelling en wantrouwen. Geeft de doopbelofte juist steun en vertrouwen op God of lijkt het allemaal zinloos geweest?

“Mijn relatie met God is zeker veranderd. Als we in de kerk zingen: ‘Groot is uw trouw, o Heer!’ dan kan ik dat niet meezingen. Mijn vertrouwen in God is weg”, vertelt Ingeborg. Vier van haar zes kinderen hebben de kerk verlaten en twee van hen hebben God echt de rug toegekeerd. Praten over geloof is vooral een voorzichtig onderwerp geworden. Ze worstelt met Romeinen 9 vers 16: “Alles hangt dus af van God en zijn barmhartigheid, niet van de wil of de inspanning van de mens. Als we zonder zijn wil niet kunnen geloven, kunnen onze vier kinderen die God de rug hebben toegekeerd daar dan wel wat aan doen? Hier heb ik veel over nagedacht en zou er graag rust in vinden.”

Gerard vertelt dat zijn persoonlijke relatie met God sterker is geworden, nadat zijn dochter de kerk heeft verlaten. “Ik begrijp God alleen niet altijd, er zijn zoveel vragen. Kerkdiensten, vooral het zingen in de dienst, zijn erg emotioneel geworden.” Ook Renske getuigt dat haar relatie met God is verdiept. “God heeft er ook verdriet van. Onze kinderen hebben zelf de keuze gemaakt en alleen God kan hun harten veranderen. Dat is dan ook ons dagelijks gebed.” Liesbeth blijft vertrouwen op Gods rechtvaardigheid: “Ik blijf pleiten op Gods beloften die onze zoon ook kreeg bij zijn doop”.

Waar blijven Gods beloften? Ik heb daar altijd zo op gebouwd!

“Toen onze zoon vertelde dat hij niet kon geloven dat God bestaat, waren wij erg van streek”, aldus Bram. “Ik begon me af te vragen: ‘Waar blijven Gods beloften? Ik heb daar altijd zo op gebouwd!’ Toen ik daar mee rond bleef lopen en tegelijk veel gesprekken met

mijn zoon hierover had, kwam ikzelf ook in een diepe geloofscrisis terecht. God staat, zonder dat ik dat wil, vaak heel ver van me af.”

Rudolf zegt dat hij met name steun uit de kerk heeft gemist. “Kerkverlaters bestaan niet voor de kerk, dat heeft ons erg eenzaam gemaakt in ons verdriet. Onze relatie met God is niet veranderd, ik weet dat Hij alleen je kan helpen en zo ervaar ik het ook. Het gebed is een machtig wapen om zelf niet onder te gaan in je verdriet.”

Hanneke ervaart dat haar relatie met God sterk is veranderd nadat haar kinderen de kerk hebben verlaten. “Ik geloof dat God bestaat, maar begrijp niet hoe het allemaal in elkaar steekt. Ik heb altijd veel voor mijn gezin en mijn kinderen gebeden. Nu heb ik eigenlijk nog maar één zinnetje: ‘Wees met ons, zorg voor ons’. Ik begrijp zo weinig meer van het geloof, dat ik het allemaal wat wegschuif.”

Ook Willemien merkt dat de relatie met God veranderd is: “Soms weet ik het allemaal niet meer. Ik bid en zeg dit ook tegen God, in de hoop dat Hij mij begrijpt. Natuurlijk bidden wij ook elke dag voor onze kinderen en zeker voor Jan-Willem. Wij zien geen verandering, wel weten wij dat bij God alles mogelijk is, maar af en toe is het wel heel zwaar.”

De vraag ‘waarom zou ik in God geloven’ komt dichterbij, ik kan me beter inleven in mijn zoon

Voor Joke krijgt de lijfspreuk: ‘Vroeger praatte ik met mijn kinderen over God, nu praat ik meer met God over mijn kinderen’ nog meer betekenis. “Mijn eigen kwetsbaarheid en afhankelijkheid van Hem is groter geworden en dat is winst. Ook mijn geloof is behoorlijk op de proef gesteld en ik heb ge-

merkt dat God zijn aanwezigheid niet altijd aan mij laat merken. De vraag 'waarom zou ik in God geloven' komt dichterbij en ik kan me dan ook beter inleven in mijn zoon en er met hem over praten."

Tegelijk worstelt ze om God God te laten zijn zonder Hem constant ter verantwoording te roepen: "Waarom gaan mijn kinderen deze wegen?"

"Mijn vragen, mijn onrust, mijn verwijten naar mezelf en naar God. En toch, uiteindelijk heeft God mij, na een lange omweg, laten zien dat ik ondanks of waarschijnlijk dankzij, deze moeilijke wegen dichterbij Hem ben

gekomen. Ik ben een milder mens geworden omdat ik mocht/moest ervaren dat het geloof ook voor mij niet vanzelfsprekend is!"

Ineke van Dongen is communicatieadviseur bij Stichting De Driehoek en medeorganisator van de themadag 'Uit de kerk, uit het hart?!'

Alle namen zijn gefingeerd; hiervoor is gekozen omdat de meeste ouders aangaven liever anoniem te blijven, vooral om de privacy van hun kinderen te kunnen waarborgen.

"Ik blijf pleiten op Gods beloften die onze zoon ook kreeg bij zijn doop."

Ouderliefde Loslaten en toch verbonden blijven

Corrie Blijdorp

De onverbreekelijke band tussen ouders en kinderen

Een mens is geen op zichzelf staand individu, maar is, of je dat nu wilt of niet, altijd verbonden met anderen. In de eerste plaats ben je, als kind van de Vader, verbonden met God en als kind van je ouders ben je verbonden met je vader en moeder.

De band die God met ons heeft, is blijvend en onverbreekelijk, evenals de band tussen ouders en kinderen. De band tussen ouders en kinderen is niet zelf gekozen. Ouders krijgen kinderen. Aan kinderen wordt niet gevraagd of ze dat willen, nee kinderen worden geboren uit de liefdesrelatie van hun ouders. Deze twee onverbreekelijke banden, die met God en met onze ouders, zijn twee belangrijke, misschien wel de belangrijkste basis-fundamenten in ons leven. Ze zijn te vergelijken met de twee stijlen van een ladder. Als een stijl van een ladder kapot is dan is de ladder niet meer te gebruiken. De horizontale verbindingen, de sporten van een ladder die de zelf gekozen relaties verbeelden, zijn wel te verbreken. Helaas zien we dat ook vaak genoeg in het leven. Denk aan man/vrouw relaties of vriendschappelijke relaties, die gemakkelijker te verbreken zijn dan bloedbanden.

De loyaliteit in de familierelatie is groot en het is belangrijk genoeg om die band in stand te houden.

In de band tussen ouders en kinderen, verbeeld door één van de stijlen van de ladder, zit een aantal belangrijke aspecten die we aan de orde willen stellen.

Onvoorwaardelijke liefde

Je kunt soms wel eens het idee krijgen dat ouderliefde maar een riskante onderneming is. Er kan zoveel mis gaan! Voor je het weet, doe je iets verkeerd of gaat er iets verkeerd en dan draait het op een mislukking uit! Maar zo is het gelukkig niet. Ouderliefde is nooit te vergeefs. Als in liefde wordt opgevoed, zijn de termen mislukken en gelukken niet van toepassing. Liefde voor God en liefde voor onze kinderen is als een vuur dat blijft branden. Alles wat kinderen met die bedoeling ooit van ons hebben ontvangen, dooft nooit helemaal. Het houdt zijn waarde en zal blijven bestaan, als een gloeiende vonk. Ook als dat hart omhuld is door een korst van onverschilligheid.

Wat liefde is, kan niet gemakkelijk onder woorden worden gebracht en daarom wordt er zoveel over geschreven en gezongen. Ze is het hoogst wat op aarde gegeven en opgedragen is. Het is het grote gebod. Daarom zal ze in een christelijke opvoeding een centrale plaats innemen. Liefde van God is onvoorwaardelijk en onze liefde voor onze kinderen mag ook onvoorwaardelijk zijn. Ouders die hun kinderen in liefde opvoeden, zijn zo een voorbeeld van God en laten zodoende Zijn wil geschieden.

Als in liefde wordt opgevoed, is de term mislukken niet van toepassing.

De vraag die we elkaar mogen stellen, is of we niet hebben gesjoemeld met de liefde voor onze kinderen. Als er uit liefde is opgevoed dan is het belangrijkste niet vergeten. Dat geeft hoop en mogelijkheden.

Schuld en schuldgevoelens

Er is een belangrijk verschil tussen schuld en schuldgevoelens. In de Bijbel wordt schuld vergeven, niet het schuldgevoel.

Schuld moet worden erkend, dat moet onder ogen worden gezien, tegenover jezelf, tegenover God en de ander. Als schuld wordt erkend dan kan er een weg van vergeving gegaan worden. Neem de moed en de verantwoordelijkheid om schuld te erkennen. Uitgesproken schuld houdt de relatie open. Schuldgevoelens kunnen reëel zijn – er is sprake van schuld – maar ook irreëel en zelfs heel onvruchtbaar. In schuldgevoelens kun je blijven hangen, dat leidt af en is niet vruchtbaar voor de relatie. Het is belangrijk om bij jezelf te ontdekken of er sprake is van louter schuldgevoel of dat er sprake is van echte schuld. De vraag 'wat heb ik fout gedaan' moet je niet uit de weg gaan of te snel weg troosten. Dat is niet heilzaam voor een oprechte verhouding. Maar met een schuldgevoel kun je beter radicaal afrekenen.

Eigen verantwoordelijkheid

Het is belangrijk dat ouders ruimte creëren voor respect voor de keuzes van hun volwassen kinderen, ook al gaan zij andere wegen. Je hoeft het met die keuzes niet eens te zijn en soms ervaar je daarin moeite en pijn. Maar het is bevrijdend en goed om het kind het

recht te geven om eigen fundamentele levenskeuzes te maken. Als het goed is, heb je je kinderen opgevoed tot zelfstandigheid, ook wat betreft het nemen van eigen verantwoordelijkheid. Dan hoef je als ouders je niet meer overal verantwoordelijk en schuldig voor te voelen.

De loyaliteit aan het kind kan dan ook een plek krijgen. Laat duidelijk merken dat je kind een geliefd kind blijft ook al

maakt het andere keuzes waar je niet voor kan applaudisseren. Laat merken aan je kind dat het te allen tijde op jullie als ouders kan rekenen.

Kinderen opvoeden is een proces. Aan het begin van onze opvoeding zijn we als ouders onmisbaar in het leven van onze kinderen. Maar opvoeden is naast al het andere, ook jezelf overbodig maken. Kinderen moeten op eigen benen leren staan, zelfstandig worden. Eigen verantwoordelijkheid leren nemen.

Loslaten

Een kind is de toekomst van de ouders, zij leven voor het kind. Het omgekeerde is niet waar. De ouders zijn niet de toekomst van het kind en het kind leeft niet voor de ouders. Ouders houden hun hele lieve leven lang de kinderen voor ogen maar de blik van kinderen is naar de toekomst gericht. Het is goed om je te realiseren dat ouders niet een grote rol spelen in de toekomstplannen van hun kinderen. Kinderen hoeven niet het podium te bouwen waarop ouders hun successen uitstallen. Ze zijn er niet voor de zekerheid van de ouders. Je hebt geen kinderen gekregen om eer aan te behalen. Die menselijke gevoelens zijn vaak wel aanwezig, maar die moeten worden gesnoeid

Ouders zijn niet de toekomst van het kind en het kind leeft niet voor de ouders

Loslaten is misschien wel een van de moeilijkste zaken in ons leven

Deze twee onverbreekelijke banden,
die met God en met onze ouders,
zijn te vergelijken met de twee
stijlen van een ladder.
Als een stijl kapot is dan is de ladder
niet meer te gebruiken.

en weggesneden. Dat kost moeite maar geeft tegelijk een nieuw begin.

Loslaten is misschien wel één van de moeilijkste zaken in ons leven. Het proces van loslaten zullen we al vroeg moeten aangaan. Het doet soms pijn en geeft moeite, zeker als kinderen andere wegen gaan dan die wij in gedachten hebben. De teleurstelling kan dan ook groot zijn.

Elk ouderpaar krijgt met dit losmakingsproces te maken als kinderen zelfstandig worden. Het kan helpend zijn om terug te denken aan je eigen losmakingsproces. Hoe heb jij dat gedaan toen je zelfstandig werd en los kwam van de opvoeding van je ouders?

Ook de gelijkenis van de verloren zoon kan ons daarin helpen. De vader durft zijn jongste zoon los te laten. Henri Nouwen geeft in zijn boek 'Eindelijk thuis' een ontroerende beschrijving van deze gelijkenis.

Vertrouwen

Twee voorbeelden om duidelijk te maken hoe vertrouwen kan werken. Christien leerde van haar vader springen van de trap. Zij sprong en vader ving. Het was een spelletje dat ze vaak en veel speelden. Christien durfde te springen omdat ze wist: mijn vader vangt me. Ze leerde te vertrouwen. Reinier speelde dit spel ook met zijn vader. Zijn vader zei: 'Toe, spring maar'. Vader ving hem niet op omdat deze vader hem een ander lesje wilde leren: nooit zomaar doen wat iemand zegt! Reinier breekt hierdoor zijn pols en vader vermaant hem: 'Volgende keer niet zo dom doen Reinier!' Deze twee voorbeelden geven aan hoe een kind leert te vertrouwen of te wantrouwen.

Vertrouwen leren, zit in de hele opvoeding verweven, in tal van situaties. Een kind dat heeft geleerd te vertrouwen, zal anders in het leven staan, en ook naar God, dan een kind dat heeft geleerd uit angst te leven. Omgekeerd kan de vraag gesteld worden: hoe gaan ouders om met vertrouwen richting de kinderen. Durven ouders ook hun kind te vertrouwen in de stappen die het zet? Het zet of blijven ze regels stellen vanuit angst?

Durven ouders ook hun kind te vertrouwen in de stappen die het zet?

Verwachtend bidden

We kennen allemaal het verhaal van moeder Monica en haar zoon Augustinus. Bekend is dat moeder Monica achttien jaar heeft gebeden dat haar zoon zich van zijn levensstijl zou bekeren en zijn leven aan Christus zou geven.

We kunnen daar in elk geval twee dingen van leren: *verwachtend bidden* en *ons kind bij God in bewaring geven*. Het kan ruimte en rust geven als we het ook echt bij God laten liggen. Wij kennen Gods plannen niet die Hij heeft met onze kinderen. We weten dat Gods hand altijd uitgestrekt zal zijn richting onze kinderen. Die band is onverbreekelijk.

Corrie Blijdorp is contextueel therapeut bij De Driehoek.

Bronvermelding portret Corrie Blijdorp: Tom van Dijke, fotograaf Dagblad De Stentor

Navelverstrengeling

Waarom raakt het ons zo diep?

Arie de Rover

Emoties bij kerkverlating

Kerkverlating is een zeer emotioneel onderwerp. Het is een teer thema omdat het raakt aan de meest wezenlijke relaties die een mens in het leven kan opbouwen. Kerkverlating raakt (bijna altijd) de ouder-kind relatie, vanzelfsprekend de relatie met de kerk en vaak ook de relatie met God. Het roept om die reden bij ouders en andere achterblijvers in de kerk wisselende gevoelens op van pijn, verdriet, schuld en schaamte maar regelmatig ook boosheid of frustratie. Vragen als "hoe heeft het zover kunnen komen, wat hebben wij fout gedaan, waarom doet God niet wat Hij beloofd heeft", kunnen je machteloos maken.

In mijn persoonlijke bijdrage probeer ik helderheid te geven over de plek waar deze vragen en gevoelens vandaan komen. Waarom raakt het ons, als ouders of kerkleden, zo diep? Daarnaast voel ik mij ook geroepen tot de zware verantwoordelijkheid om duidelijk te maken dat deze emotionele betrokkenheid bij onze kinderen of kerk veel zegt over de aard van onze eigen relatie met God zelf of juist het ontbreken daarvan. Een zware verantwoordelijkheid omdat je emotioneel kwetsbare medemensen moet confronteren met een bijzonder ongemakkelijke waarheid. Mijn eigen ervaringsdeskundigheid, als vader van kerkverlatende kinderen, helpt mij om te beseffen hoe pijnlijk deze waarheid aanvoelt.

Relationeel schepsel

De mens is door God geschapen als een relationeel schepsel. Een mens kan niet zonder relaties. De menselijke relaties voorzien in de allergrootste behoefte die een mens heeft, namelijk om in zijn leven van betekenis te zijn. God schiep de mens niet alleen met een li-

chaam dat behoeften heeft (eten, drinken, rust, seksualiteit), maar ook met een ziel die verlangt. Het verlangen naar betekenis en zekerheid geeft een mensenleven zin en is de vervulling van dat zielsverlangen. Die betekenis en zekerheid ontvang je doordat anderen, in de relatie met jou, je voorzien van erkenning, geborgenheid, veiligheid en liefde. Hoe meer je dit ontvangt, hoe zinnvoller je leven voelt. Hoe minder je dit ontvangt, hoe meer je ziel lijdt aan onzekerheid of zinloosheid.

De belangrijkste relatie die van nature in dit verlangen moet voorzien, is de relatie met de ouders. Volgens Gods scheppingsorde is de belangrijkste rol van ouders dat zij hun kinderen niet alleen van eten en drinken voorzien, maar vooral van alles wat nodig is voor de ziel van het kind. Als het kind nog in een totaal afhankelijke positie van de ouders leeft, is het een belangrijke verantwoordelijkheid voor ouders om hun kinderen onvoorwaardelijk lief te hebben. Hierin zijn de ouders een belangrijke representant van God zelf. Zijn genadevolle liefde moeten zij

verbeelden naar hun kinderen. Zo leert het kind dat het geliefd is en krijgt daarmee een gezond zelfbeeld en een sterke identiteit. Dat zelfbeeld en die identiteit heeft het kind hard nodig voor de rest van zijn leven. Wanneer het kind eenmaal volwassen is, moet het namelijk zelf in staat zijn om zijn kinderen onvoorwaardelijk liefde te geven.

Gods genadevolle liefde moeten ouders verbeelden naar hun kinderen

Omgekeerde patronen

Helaas is de praktijk van het leven niet meer in overeenstemming met deze scheppingsorde. We leven als ouders en kinderen niet meer in het paradijs. Door de gebrokenheid (zonde) in het leven is dit patroon zo ernstig verstoord geraakt dat dit voedingspatroon zelfs is omgekeerd. Vanwege het tekort aan bevestiging en liefde dat ouders in hun eigen kindertijd hebben opgelopen, zijn ze vaak niet in staat om hun kinderen van die broodnodige erkenning te voorzien. Integendeel zelfs. Ouders proberen (vaak onbewust en onbedoeld) hun eigen tekort juist te compenseren via hun kinderen. In plaats van dat ouders hun kinderen gelukkig moeten maken, zijn het dan de kinderen die verantwoordelijk worden voor het geluk van hun ouders. Kinderen worden zo het verlengstuk van de identiteit van de ouders. In de praktijk betekent dit dat

Het zijn dan de kinderen die verantwoordelijk worden voor het geluk van hun ouders

kinderen volgens de voorwaarden van de ouders gaan leven om daarmee hun ouders de erkenning te geven waar de ouders nog steeds naar verlangen. Hier manifesteert zich de navelverstrengeling waardoor het kind nooit vrijkomt van de ouders of de ouders van het kind.

Maar een kind blijft geen kind. Het groeit op,

wordt puber, adolescent en volwassen. In ieder geval lichamelijk. Of dat op zielsniveau ook gebeurt, is nog maar de vraag. Wanneer een kind namelijk zo vast zit in de verstrengeling en het omgekeerde patroon zal het nooit als een vrij en volwassen individu kunnen leven. Het inmiddels volwassen geworden kind

blijft nog sterk emotioneel afhankelijk van de erkenning van de mensen om hem heen. Het laat zich gemakkelijk raden wie in die erkenning moet gaan voorzien als deze identiteitszoekende volwassene zelf kinderen mag krijgen. De kans is maximaal aanwezig dat al het tekort op het kind geprojecteerd wordt en die zal aan alle verwachtingen van de ouders moeten gaan voldoen. Overigens zal een kind, vanwege de natuurlijke loyaliteit naar de ouders, daar graag in voorzien. Waarmee het gebroken patroon wordt doorgegeven aan de volgende generatie.

Verwachtingspatroon

Religie of kerklidmaatschap speelt een vooraanstaande rol in dat verwachtingspatroon van ouders. De relatie met de kerk is een belangrijke invulling van de relatie met God. Het religieuze leven voorziet daarom bij veel kerkleden in de bevestiging van hun identiteitsverlangen om een kind van God te zijn. Waar de aardse relaties voor-

zien in het zielsverlangen voor het tijdelijke aardse leven, voorziet de kerkelijke relatie in het zielsverlangen voor het eeuwige leven. De bevestiging van het kind-van-God-zijn wordt dan gevonden in het meedoen aan de kerkelijke patronen, vormen en leerstellingen. Als die kerkelijke en religieuze uitingen dan ook nog eens het waardeoordeel 'waar'

meekrijgen ten opzichte van valse kerken, gaat het kerkklidmaatschap onlosmakelijk functioneren als een selectiecriteria voor de eeuwigheid. Het is om die reden dat ouders en kerkleden de angst voor de eeuwige verlorenheid koppelen aan het verlaten van de (ware) kerk.

Het gebroken patroon wordt doorgegeven aan de volgende generatie

Waarde van genade

Religieuze en familiepatronen vormen dus een groot gevaar voor het voeden van de identiteit. Wanneer die patronen namelijk voorzien in de broodnodige betekenis en zekerheid blijft de waarde van de genade buiten beeld en zal een totale overgave aan Jezus uitblijven omdat die noodzaak niet wordt gevoeld.

De kern van het hele evangelie is namelijk dat een mens zijn hele identiteit door Gods genade moet laten vullen. Overgave aan die genade als enige bron voor je identiteit wordt door Jezus wedergeboorte genoemd. De enige weg om het Koninkrijk van God binnen te gaan (Joh.3:1-8).

Juist het thema kerkverlating is een probaat middel om bij jezelf te toetsen in hoeverre deze genade ook echt de bron is voor je eigen identiteit. Wanneer je je eigen betekenis en zekerheid volledig ontvangt uit de persoonlijke en intieme relatie met God zal je, in volledig

vertrouwen op God, je kind kunnen loslaten en hem of haar zelfs de zegen (goede woorden) mee kunnen geven. Wanneer je echt leeft van Zijn genade ontdek je zelfs dat het niet eens jouw kind is, maar Zijn kind. Wanneer je echt leeft van Zijn genade doorleef je ook dat jouw relatie met God eerder een keuze was van Hem dan van jou.

Arie de Rover is coach en pastoraal counselor bij Stichting Renovita, www.renovita.nl.

Afgoderij

Tot zover de analyse van de relationele patronen. Nu de ongemakkelijke waarheid. Hoe logisch en natuurlijk bovenstaande patronen ook zijn, in het licht van het evangelie zijn ze zeer ongezond en zelfs zondig. Om het nog scherper te stellen, bovenstaande patronen zijn in wezen afgoderij. Het is je betekenis en zekerheid (= vertrouwen) stellen op iets of iemand buiten God om. Jezus brengt het vlijmscherp ter sprake in Matth.10:34-37.

34 Denk niet dat ik gekomen ben om op aarde vrede te brengen. Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. 35

Want ik kom een wig drijven tussen een man en zijn vader, tussen een dochter en haar moeder en tussen een schoondochter en haar schoonmoeder; 36 de vijanden van de mensen zijn hun eigen huisgenoten! 37 Wie meer van zijn vader of moeder houdt dan van mij, is mij niet waard, en wie meer houdt van zijn zoon of dochter dan van mij, is mij niet waard.

Hij waarschuwt voor het grote gevaar (vijandschap!) dat de onderlinge liefde tussen ouders en kinderen groter kan zijn dan de liefde voor Hem. Juist de gezinnen waar de onderlinge liefde groot is, maar (ongemerkt) functioneert om elkaar vooral te bevestigen

in de identiteit, worden door Jezus' uitspraak aan de kaak gesteld.

De Driehoek

Uit de kerk, uit het hart?!

Groepsbijeenkomsten voor ouders van kerkverlaters

Als uw kind God of de kerk verlaat, grijpt dat diep in uw leven in. Veel ouders worstelen met eenzaam verdriet waar moeilijk echte troost voor gevonden kan worden. Ze vragen zich af wat zij verkeerd hebben gedaan, ze voelen zich schuldig en soms verantwoordelijk voor de keus van hun kind.

Bij familie, vrienden of gemeenteleden voelen ouders vaak weinig ruimte om over dit verdriet te praten. Vaak beseffen anderen niet hoe heftig het kan zijn als je als ouder te maken hebt met een kind dat God vaarwel heeft gezegd. Steun uit je omgeving kan dan juist zo goed doen. Veel ouders hebben gevoelens van schaamte als hun kind op geloofsgebied andere wegen kiest, niet meer naar de kerk gaat of het geloof lijkt te zijn kwijt geraakt. Ook dat kan het zo moeilijk maken om het gesprek hierover aan te gaan.

Hoe houd je als ouder de relatie met je kind goed?

passen ze zich aan de kinderen aan en komen zelf in een innerlijk conflict terecht.

Er bestaat grote verlegenheid rondom kerkverlating. De omgeving maakt al gauw een analyse van de situatie en de één komt tot de conclusie dat het gereformeerde gehalte van

de opvoeding beneden de maat was of dat het juist een knellend juk was. De ander zoekt de oorzaak in de opbouw van de gemeente: weinig jongeren of pestgedrag onder de groep jeugd.

Zinloze(?) analyses waar weinig ruimte overblijft om met elkaar het verdriet te delen.

Balanceren

Als uw kind de kerk of God verlaat, verlaat het u niet als ouders. Maar hoe houd je als ouder de relatie met je kind goed? Kom je met je kinderen nog in gesprek over het geloof en op welke manier? Het contact met de kinderen kan balanceren tussen boosheid, verdriet, respect, teleurstelling, belangstelling, gevoelens van liefde en afkeuring. Het kind dat kiest om zonder kerk (en God?) te leven, kan ook tot andere keuzes komen in het leven: samenwonen, werken/sport op zondag, muziek, boeken, enz. Gemakkelijk ontstaan conflictsituaties. Hoe kun je loslaten en toch verbonden blijven? Uit angst om de kinderen kwijt te raken, zwijgen ouders soms of

Ervaringen delen

Maatschappelijk werkers van de afdeling Kerkmaatschappelijk Werk van De Driehoek kunnen bij u in de gemeente of op één van onze locaties groepsbijeenkomsten organiseren. Het doel van deze bijeenkomsten is ruimte geven voor het delen van ervaringen en het met elkaar nadenken over relevante thema's. In totaal vier bijeenkomsten gaan we in op onderwerpen als het omgaan met schuldgevoelens, emoties, eventuele verschillende belevingen van partners, de communicatie met uw kind(eren), het loslaten en vertrouwen, vragen van steun in de gemeente, etc.

Hoewel we er allemaal op onze eigen manier

mee omgaan, kan het goed zijn om onze pijn, onze twijfels en ervaringen te delen met anderen, die hetzelfde hebben meegemaakt.

Praktische informatie

Voor wie: Voor ouders die te maken hebben met een kind dat de kerk of God verlaten heeft.

Start: Op verzoek en bij voldoende deelnemers.

Waar: In uw eigen gemeente of op één van

onze locaties in Groningen, Zwolle, Amersfoort of Rotterdam.

Aantal bijeenkomsten: 4.

Kosten: € 10,- per persoon of € 15,- per echtpaar per bijeenkomst.

Pijn, twijfels en ervaringen delen met anderen, die hetzelfde hebben meegemaakt

Voor meer informatie over deze bijeenkomsten kunt u terecht bij

één van de kerkmaatschappelijk werkers. Zie daarvoor de website www.kmwdedriehoek.nl. Daar kunt u zich ook aanmelden.

Kerkmaatschappelijk Werk

Stichting De Driehoek is in 2009 gestart met een nieuwe afdeling: Kerkmaatschappelijk Werk. HBO-geschoolde maatschappelijk werkers ondersteunen predikanten, ambtsdragers en gemeenteleden. Deze afdeling werkt vooralsnog uitsluitend in de gereformeerde kerken vrijgemaakt, zij wordt door die kerken financieel ondersteund.

Informatie: www.kmwdedriehoek.nl

De afdeling GGZ van De Driehoek biedt christelijke hulp bij onder andere relatieproblemen, angsten, depressiviteit, identiteitsvragen, eenzaamheid, rouw, problemen op het gebied van seksualiteit. De hulpverleners bij deze afdeling zijn (GZ-)psychologen, contextuele-, gezins- en relatietherapeuten. Hulpverlening wordt vergoed door de zorgverzekeraar.

Informatie: www.dedriehoek.nl

Bijbel op bezoek God zal zijn waarheid nimmer krenken

Theo Basoski

Psalm 105

Het zijn vaak mooie diensten, waarin kinderen gedoopt worden. Zeker als er in een gemeente maar weinig jonge gezinnen zijn, dan is het extra speciaal. En ook diensten waarin jongeren belijdenis doen. Het zijn hoogtepunten in het jaar. Het zijn tegelijk momenten die veel verdriet kunnen oproepen. "Mijn vrouw heeft ook belijdenis gedaan, maar nu heeft zij haar geloof verloren." "Onze zoon heeft nooit belijdenis gedaan, hij had het op zijn zestiende al gezien."

In Psalm 105 wordt uitbundig gezongen over God die royaal is: "Zijn besluiten gelden over de hele aarde. Tot in eeuwigheid zal Hij gedenken zijn belofte aan duizend geslachten, het verbond dat Hij sloot met Abraham en voor Isaak bevestigde met een eed", Psalm 105:7-9. Duizend generaties, dat is twintigduizend jaar; bestaat de aarde al wel zo lang? Gods verbond wordt hier de hemel in geprezen. Dat is wel heel mooi om daar zo over te zingen, maar altijd komt weer die vraag boven: hoe zit het dan met onze dochter. Hoezo duizend generaties?

Meezingen?

In elk gezin komt het voor, zeggen we dan, in elke familie zijn er wel die niet (meer) geloven. Wij kunnen vaak als ervaringsdeskundigen meepraten over geloofsafval en kerkverlating. Maar kunnen we daardoor ook nog heel bewust en vol overtuiging meezingen over dat royale verbond dat God sloot? We hebben deze woorden zo vaak gezongen bij een doop, als vanzelfsprekend horen ze er bij. Maar goed dat er meer variatie in liederen is gekomen. We gaan er ook al van uit dat een aantal dopelingen geen belijdenis zal doen of na het doen van belijdenis alsnog afhaakt. Zo overtuigend zijn statistieken ook wel weer.

Verwondering

Het geloof wordt door een nieuwe generatie niet vanzelfsprekend omarmd. Het is net zo min vanzelfsprekend dat God naar ons toekomt. Dat is en blijft een wonder. Vanzelfsprekend de kinderen dopen, past niet bij de geloofsomgang met de heilige God. Waar is de verwondering over de liefde van God, waarmee Hij zich aan ons mensen verbindt? Deze heilige God kan in zijn macht in ons waarmaken dat wij zijn liefde in geloof beantwoorden. Hij kan dat ook doen, als we een tijd van huis zijn geweest en rond hebben gedwaald.

Royaal

Laten wij niet voor God gaan bepalen wanneer het onmogelijk is om bij Hem terug te komen. Als we op die toer gaan, dan moeten we ook Psalm 105 niet meer zingen, laten we dan ook maar ophouden de kinderen te dopen. In geloof kinderen laten dopen, is God vertrouwen op zijn Woord. Hij is zo royaal, dat Hij zijn kinderen vanuit de verte al ziet aankomen en feest viert als zij weer thuiskomen, Lucas 15. Wij kunnen blijven volhouden met bidden voor hen die God hebben losgelaten, omdat Gods verbond Gods verbond is. Royaal zoals alleen God royaal is.

Gemeenschap der heiligen

Waar was je toen mijn kind verdween?

Ton de Graaf

Kerkverlating, een eenzaam verdriet?

Als een kind de kerk (en God?) verlaat, verlaat het niet zijn ouders. Dat lijkt een open deur, maar de gevolgen van kerkverlating voor ouders, familie, vrienden, partner, het gezinsleven en... de kerk wordt makkelijk onderschat.

Christien de Ruyter

Margreet en Willem hebben vijf kinderen, twee van hen hebben met de kerk gebroken. Margreet vertelt: 'Onze oudste zoon heeft lang geworsteld met zijn (on)geloof. Hij had veel vragen en twijfels. Hij voelde zich vaak onbegrepen. Soms kon hij ronduit geërgerd reageren: 'Die dominee doet net of hij altijd alles weet! Het is geloof, weet je, dat betekent dat je niet zeker kunt weten hoe het allemaal zit!' Wat hebben we veel gepraat, gehuild. We zijn boos geweest op elkaar, op de kerk, op God. Maar we hebben ook geleerd het over te geven, naar elkaar te luisteren. En mogen ontdekken dat we, ondanks alles, zielsveel van elkaar houden. Daar is wel een hele periode over heen gegaan...'

Schuldgevoelens

Voorals Margreet heeft met God geworsteld. Willem kon het eerder loslaten. Maar toen dochter Maria een relatie kreeg met een ongelovige vriend en daardoor ook de band met de kerk verbrak, brak er iets bij Margreet. Ze

werd overspoeld door schuldgevoelens die ze niet kon delen. 'Ik probeerde hier in een gesprek met wijkgenoten eerlijk in te zijn, maar kreeg te horen dat ik het inderdaad beter anders had kunnen doen. Hoezo, anders?! Had ik niet net als alle andere moeders altijd Elly en Rikkert opstaan, de kleuterbijbel stuk gelezen en mijn kinderen aan God opgedragen? Goed voorbeeld doet goed volgen. Is het andersom ook waar? Als mijn dochter niet volgt, deugt dan het voorbeeld niet?'

Als je aan den lijve het verdriet en onbegrip ondervindt als je kind de kerk verlaat, is het belangrijk om te ontdekken hoe je je pijn kunt leren delen en hoe je hulp en steun kunt vragen bij je broeders en zusters in de gemeente. Het komt er dan op aan dat je de pijn van jezelf leert te benoemen en het niet alleen over je kind te hebben. Daarbij moet je je kwetsbaar op durven stellen. Margreet probeerde dat door over haar eigen schuldgevoelens te spreken. Helaas reageerde haar omgeving daarop door haar schuldgevoelens te beves-

Had ik niet net als andere moeders de kleuterbijbel stuk gelezen?

Het is belangrijk om te ontdekken hoe je je pijn kunt leren delen

tigen en te benoemen als schuld. Maar er is een groot verschil tussen schuld en schuldgevoel. (Zie het artikel: 'Loslaten en toch verbonden blijven' van Corrie Blijdorp, elders in dit nummer). Schuld en schuldgevoel lijken in het geval van Margreet door elkaar gehaald te worden.

Geen veroordeling

Tijdens de workshop op de themadag 'Uit de kerk, uit het hart?!' hebben we met de deelnemers gekeken naar wat er gebeurt met de persoon die achter blijft in de gemeente. Wat maakt die allemaal mee? In welk proces kom je als je kind wordt afgelezen als kerkverlater? Wat roept het bij je op als je denkt aan de gemeente waarbij je hoort als ouder van een kerkverlater? Om die vragen te kunnen en durven stellen en eventueel te beantwoorden, is veiligheid en begrip nodig. Geen veroordeling, dat doen ouders al snel genoeg zelf en vaak veel te veel.

Margreet en Willem leren al worstelend met de nieuwe gezinssituatie om te gaan. Willem vertelt: 'Onze kinderen woonden alle vijf nog thuis toen onze zoon met de kerk brak. Opeens stonden alle vanzelfsprekendheden, zoals de besteding van de zondag, het gebed aan tafel en bijbellezen ter discussie. Wat is dan opgeefbaar en wat niet? Ik vind het een enorm gemis dat we niet meer als gezin de kerkdiensten bezoeken bijvoorbeeld. Een gesprek over wat me het meest beweegt, onze goede God die de bron van mijn leven is, is met twee van onze kinderen niet meer mogelijk. Dat is een enorm gemis en een groot verdriet.'

Dit gemis en het grote verdriet dat daarmee gepaard gaat, willen ouders ook binnen de gemeenschap der heiligen kunnen delen. En daarbij hoeft je niet alle antwoorden te weten.

Wie kan Gods plan doorgronden?

Luisterend oor

Ouders gaan door een proces, ieder op zijn en haar eigen manier en tempo. De ene ouder zal vertellen dat hij goed opgevangen is. Soms is een goed gesprek met een predikant al helpend en hebben ouders geen behoefte meer aan ondersteuning. De andere ouder kan er nog middenin zitten en erg emotioneel reageren. Juist dan komt naar voren hoe we elkaar nodig hebben en hoe we in liefde kunnen helpen. Dat luisterend oor, die arm om de schouder is zo onmisbaar!

Veel kinderen blijken in hun studententijd de relatie met de kerk (en met God?) te verbreken. Het komt nogal eens voor dat de studentkerk wijst naar de gemeente waar de student vandaan komt (daar is het kwaad al geschied) en andersom. Wat kan de kerk leren van kerkverlaters?

Tijdens de workshop 'De gemeenschap der heiligen, waar was die toen mijn kind verdween?' stonden we uitgebreid stil bij de rol van de kerk bij kerkverlating. Margreet: 'Die themadag in Amersfoort was voor mij heel goed. Het gaf mij geborgenheid en veiligheid, waarbinnen ik mijzelf durfde te zijn. Het was zo goed om er met verschillende ouders over te praten.

Dit heb ik zo gemist in mijn leven. In de kerk, bij vrienden of familie wordt kerkverlating doodgezwegen of krijg ik de opmerking: 'het komt vast wel goed'. Twee reacties waar ik niets mee kan...'

Het gemis en grote verdriet willen ouders kunnen delen

Dat luisterend oor, die arm om de schouder is zo onmisbaar!

Mijltje meer

Wat er ook gebeurt, verlies nooit het contact met je kind! Dit advies kreeg Yvonne, moeder van een kerkverlater, al heel vroeg van haar vader. Maar, vraagt ze zich af, geldt dat ook niet voor de kerk? Voor al die kinderen van de kerk die te midden van de gemeente gedoopt zijn? Voor de kerk is de kous vaak af, als de onttrekking een feit is. Ouders blijven hun levenlang verbonden met hun kind en blijven er vaak mee worstelen. Als bij de doop van een kind ook de gemeente wordt aangesproken, mag de kerk na de onttrekking dan wel zo afstandelijk blijven? Of, mag het een mijltje meer zijn?

Is er in de kerk ruimte voor twijfelaars, voor Godzoekers, voor mensen die het allemaal niet zo zeker weten? Ook zij maken deel uit

Is in de kerk ruimte voor mensen die het allemaal niet zo zeker weten?

van de gemeenschap der heiligen. Het is belangrijk ook aan hen zorg te besteden, zelfs als zij zich 'randkerkelijk' of misschien wel 'onkerkelijk' gedragen.

Veel ouders vertellen dat ze hun kind adviseerden een gesprek met de predikant aan te gaan. Vaak blijkt dat voor kinderen een brug te ver. Willen ze geen contact, willen ze er niet over praten? Op uitzonderingen na blijkt dat kinderen er

juist over willen praten, ermee worstelen als ze ontdekken dat geloven voor hen niet vanzelfsprekend is. Toch vindt een gesprek met de kerk niet altijd plaats. Dat is een gemiste kans voor de kerk.

Het advies van Yvonne's vader willen we projecteren op de kerk: lieve kerk, verlies nooit het contact met je kind! Nodig het uit, vanuit een luisterende houding, juist als het zich 'onkerkelijk' gedraagt. En heb geduld. In de geest van Jezus als hij ons oproept in Mattheus: *en als iemand je dwingt één mijl met hem mee te gaan, loop er dan twee met hem op.*

De gemeenschap der heiligen? Die was erbij toen mijn kind verdween. En dat was zegenend, zowel voor mij als ouder als voor mijn kind, de kerkverlater zelf. Wat zou het mooi zijn als we dat, naast het verdriet dat kerkverlating is, allemaal zo mogen beleven!

Lieve kerk, verlies nooit het contact met je kind!

Praktische tips:

1. Veel jongeren worstelen met geloofstwijfel. Nodig randkerkelijke jongeren uit en geef ze, in een sfeer van veiligheid, gelegenheid om zich uit te spreken hierover. Ga open met ze in gesprek zonder te willen overtuigen. Twijfelen doet iedere gelovige bij tijden. Sta naast elkaar.
2. Nodig kerkverlaters na verloop van tijd nog eens uit voor een gesprek. Kan de kerk hen nog iets bieden en wat kan de kerk leren van de kerkverlater?
3. Informeer bij ouders ook naar hun kinderen die de kerk verlaten hebben.
4. Durf je als ouders kwetsbaar op te stellen. Geef woorden aan je eigen verdriet. Kerkverlating mag geen taboe worden.
5. Durf je als gemeente kwetsbaar op te stellen. Het zijn ook jouw broers en zussen.
6. Veroordeel niet maar wordt bewogen door het verdriet van kerkverlating.
7. Blijf bidden en vertrouwen op God. Hij werkt altijd door om mensen te zoeken en te vinden. Kerkverlating hoeft geen Godverlating te zijn. Er is altijd hoop.

Volg jij mij!

In Johannes 21 wordt Petrus apart door Jezus aangesproken. In een confronterende en tegelijk liefdevolle ontmoeting wijst Jezus hem erop hoe zijn leven zal verlopen. Dan ziet Petrus Johannes staan en hij vraagt aan Jezus: "En wat gebeurt er met hem Heer?" Jezus' antwoord is helder: "Dat is niet jouw zaak. Maar jij moet mij volgen!" Daarmee leert Jezus ons ook een les: Het is niet jouw zaak wat er met jouw kind, je broer, je zus gebeurt. Laat het maar bij God. Maar jij: laat je niet afleiden door wat er allemaal gebeurt. Volg jij mij!

Ton de Graaf en Christien de Ruyter zijn kerkmaatschappelijk werkers bij de Driehoek.

Alle namen zijn gefingeerd; de meeste ouders gaven aan liever anoniem te blijven, vooral om de privacy van hun kinderen te kunnen waarborgen.

Pastoraat

'Voor mij hoeft die kerk niet meer'

Peter van de Kamp

'Thuiszorg' voor de kerkverlater

Kerkverlating is een heftig onderwerp dat veel emoties oproept. Het staat haaks op de hedendaagse aandacht voor zoekers/toetreders. Want het gaat niet over toe-lating, maar juist over ver-lating. Bij kerkverlating staan we niet bij de ingang van de kerk, maar bij de uitgang. Of zelfs de nooduitgang. We opereren in het grensgebied van de kerk, aan de rand (randkerkelijkheid is vaak de voorfase van kerkverlating), maar die grens wordt in omgekeerde richting overschreden. Mensen gaan niet naar binnen, maar naar buiten.

Zonder twijfel speelt ons postmoderne leefklimaat daarbij een belangrijke rol. Geen grote verhalen meer, waarin jouw levensverhaal is opgenomen. Maar wel jouw kleine, individuele verhaal, waarin je zelf bepaalt wat 'leuk' is. En wat niet 'leuk' is, daar ga je niet voor. Mensen praten over mijn documenten, mijn muziek, mijn netwerk, mijn mening en ook over 'mijn' kerk. Daarbij lijkt het minder belangrijk of mijn kerk trouw is en echt, maar wel of mijn kerk 'leuk' is. Zo niet, dan kan ik ervoor kiezen om de kerk te verlaten. Individuele autonomie en persoonlijke keuzevrijheid zijn sleutelwoorden.

Relatie verbreken

Ook pastoraal gezien is kerkverlating heftig. Want pastoraat gaat over iemands relatie met God, terwijl juist die relatie met God in het geding is. Dat geeft aan pastoraat een ultiem karakter: er worden laatste woorden gesproken – afscheidwoorden. Maar misschien denk je als ouder van een kerkverlater: mijn dochter gelooft anders nog wel... En dat kan. Want niet elke kerkverlater is een

God-verlater. Kerkverlating kan samengaan met God-verlating. Dan betekent het verlaten van de kerk ook het verbreken van de relatie met God (of andersom: het verbreken van de relatie met God leidt ertoe dat iemand meteen of later ook breekt met de kerk). Dus dat iemand zegt: ik geloof niet meer. Kerkverlating als 'echtscheiding' (als einde van de relatie met God en daarom ook met de kerk). En als God uit beeld is verdwenen, dan 'hoeft die kerk voor mij ook niet meer'. Dit is de meest

heftige vorm van kerkverlating.

Maar er zijn ook kerkverlaters die hun relatie met God op de een of andere manier willen vasthouden en vormgeven, maar die helemaal klaar zijn met de kerk ('voor mij hoeft die kerk niet meer'). Die om allerlei redenen vervreemd zijn geraakt van de kerk en daarom vroeg of laat de kerk verlaten. Kerkverlating als weglopen-van-huis.

Afhankelijk van kerkverlating als God-verlating of als weglopen-van-huis is de reactie van ouders of partner of familie of kerkelijke geloofsgemeenschap ook verschillend. In het algemeen wordt het verbreken van de relatie

met de kerk als iets minder heftig en ernstig beschouwd en ook beleefd dan het verbreken van de relatie met God. Misschien is dat wel terecht. De kerk (en daarmee bedoelen we dan meestal vooral: de geloofsgemeenschap zoals wij die hebben vormgegeven en hebben georganiseerd naar onze voorkeur en met onze regeltjes) – de kerk kunnen we nog wel relativiseren. Maar hoe zouden we God kunnen relativiseren?

Proces van vervreemding

Kortom: kerkverlating is een proces van vervreemding van de kerk (dat al of niet samengaat met vervreemding van God) met als uitkomst dat een kerklid haar/zijn kerklidmaatschap beëindigt en zich niet bij een ander kerkgenootschap aanmeldt.

Ik reken 'kerkelijke verhuizingen' (overgang van de ene naar de andere kerk) voor deze gelegenheid niet bij kerkverlating, hoewel ik me realiseer dat de overgang naar een andere kerk (soms inclusief volwassendoop) een zeer emotioneel

gebeuren kan zijn dat voor ouders en andere betrokkenen wel kan voelen als kerkverlating.

Als het gaat over pastoraat in situaties van kerkverlating, dan maakt het grote aantal doelgroepen de bezinning nog complexer. Want het gaat niet alleen om de kerkverlater zelf (zolang pastoraal contact tenminste mogelijk blijft), maar ook om de direct betrokkenen: ouders (en ook broers en zussen), de partner of de kinderen (dat ouders de kerk verlaten, komt minder vaak voor; soms gaat het dan om een combinatie: partner en kinderen van een kerkverlater). Ook is er een bredere kring van betrokkenen, zoals familie (grootouders, ooms en tantes, neven en nichten) en vrienden (van kerkverlater of van direct betrokkenen, al of niet mede-kerkleden). Vanzelfsprekend is de kerkelijke gemeente ook direct betrokkene.

In dit artikel richt ik me vooral op pastoraat aan de kerkverlater zelf (waarbij ik erop reken dat wat ik daarover zeg ook relevant is voor de overige doelgroepen).

Niet elke kerkverlater is een God-verlater

(1) 'Ik geloof niet meer' (kerkverlating als God-verlating)

Ik denk dat het belangrijk is om eerst wat te zeggen over wat ik voor het gemak noem een binnenpositie en een buitenpositie. Met een binnenpositie bedoel ik dat je (bijvoorbeeld) over het huwelijk kunt meepraten omdat je zelf gehuwd bent. Je bent ermee op de hoogte **van binnenuit**. Daartegenover betekent een buitenpositie juist vaak dat je (bijvoorbeeld) de huwelijksproblemen van mensen minder goed kent en aanvoelt, omdat je zelf niet gehuwd bent. Je kijkt er **van buitenaf** tegenaan (buitenpositie). Zo'n binnen- of buiten-positie is sterk bepalend

voor de manier waarop je tegen zaken aankijkt en die beoordeelt. 'Binnen' of 'buiten' bepaalt dan het perspectief waarmee je kijkt en evalueert. Als je zelf getrouwd bent (en niet gescheiden), dan kijk je totaal anders tegen het huwelijk aan, maar ook tegen echtscheiding!, dan iemand die gescheiden is. Voor jou (gelukkig getrouwd) is het huwelijk misschien wel de zevende hemel, voor die ander (gescheiden) was het huwelijk een hel. Voor jou (gelukkig getrouwd) is echtscheiding buiten beeld en eigenlijk ook geen optie, voor die ander (gescheiden) voelt het als een bevrijding.

Ook pastoraal gezien is kerkverlating heftig

Perspectief-wisseling

Bij kerkverlating (als God-verlating) spelen deze beide posities (binnen en buiten) een belangrijke rol in de beleving en taxatie van kerkverlating.

- De **binnen-positie** in situaties van kerkverlating (God-verlating) is dat je denkt vanuit geloofsperspectief (binnen de kerk). Dat wil zeggen: het christelijk geloof zie je als een onmisbaar, beslissend perspectief in je leven (de grond waarop je staat). Voor jou is leven zonder God geen optie, omdat het geen leven is. Hoe kun je nu zonder God (gaan) leven als je in alle opzichten van God afhankelijk bent?
- De **buiten-positie** in situaties van kerkverlating (God-verlating) is dat je buiten-kerkelijk bent en het christelijk geloof als een optie ziet, naast veel andere opties. Er is een ruime keuzemogelijkheid op de postmoderne markt van levensovertuiging en levensbeschouwing.

De één is moslim of boeddhist, de ander is humanist of ietsist. Dat wil zeggen: leven zonder God kan prima en voelt als een vrij leven, vrijer dan een leven met God. In deze buiten-positie is het meestal moeilijk te begrijpen dat de ouders of de partner zo verslagen zijn als hun kind of partner ervoor kiest om zonder God te leven.

Een kerkverlater (als God-verlater) wisselt van binnen-positie naar buiten-positie. Of is aan het wisselen: het is een proces – het is een glijdende schaal. Zij of hij zegt: 'voor mij hoeft die kerk niet meer'. Want: 'ik denk dat ik niet meer geloof. Het zegt me niks meer, het doet me niks meer. Ik snap God niet en ik wil Hem ook niet meer snappen. Ik ben er klaar mee.' Zo'n perspectief-wisseling (van

binnen naar buiten) is dramatisch omdat het perspectief vanwaaruit je naar je leven kijkt zo anders wordt dat je levensverhaal een ander verhaal wordt. Want geloven is weten en vertrouwen. Geloven is een relationeel gebeuren. Het gaat over de relatie met God. Kerkverlating (als God-verlating) betekent dat iemand zijn relatie met God beëindigt en verbreekt (waardoor alles anders wordt). Net zoals een echtscheiding het verbreken van een relatie betekent waarbij partners die elkaar bemind hebben, die lief en leed hebben gedeeld (vaak gedurende vele jaren), van binnen-positie naar buiten-positie wisselen en niet meer met elkaar willen/kunnen communiceren en elkaar niet meer begrijpen (en maar al te vaak elkaar zelfs gaan dwarszitten en treiteren).

In de brief aan de Efeziërs typeert Paulus die buitenpositie als "een wereld zonder hoop en zonder God" (2:12), als typering van het verleden van de Efeziërs. Die wereld-van-vroeger "zonder hoop en zonder God" is voor hen het voor-christelijke verleden, dat staat tegenover het christelijke heden. Voor een kerkverlater geldt dat hij/zij juist de omgekeerde weg gaat. In het licht van het evangelie gaat een kerkverlater (God-verlater) de verkeerde kant uit: niet naar God toe, niet naar Christus toe (zoals met de Efeziërs is gebeurd), maar juist in omgekeerde richting: steeds verder weg van God – steeds verder weg van Christus.

Miscommunicatie

Door die perspectief-wisseling ontstaat er ook snel miscommunicatie tussen de kerkverlater en zijn/haar ouders of zijn/haar partner. Door het innemen van de

buiten-positie gaat de kerkverlater allerlei zaken anders interpreteren dan z'n partner of ouders die in de binnenpositie blijven (die het geloofsperspectief blijven hanteren). Dat maakt de communicatie lastig.

Vanuit geloofsperspectief is het onbegrijpelijk dat de kerkverlater voor een levensstijl kiest die geen rekening meer lijkt te houden met wat God in zijn Woord zegt, die allerlei christelijke normen aan de kant zet, die ... (vul maar in). Bovendien gaat de kerkverlater zijn levensverhaal anders lezen: gebeurtenissen die voor zijn gelovige gezinsleden cruciaal zijn en blijven (doop, geloofsbelijdenis, kerkelijke huwelijksbevestiging) worden anders getaxeerd of in elk geval gerelativeerd. Wel past hierbij de kanttekening dat de kerkverlater de binnenpositie wel kent en daar ook nooit los van komt. Een kerkverlater blijft gevoelig voor aspecten van geloof en kerk. Bepaalde zinswendingen, bepaalde liederen, bepaalde klanken blijven (om zo te zeggen) dat verleden van God, geloof en kerk oproepen (in positieve of negatieve zin).

Afscheid nemen

In pastoraat kan ook gemakkelijk miscommunicatie ontstaan omdat de gemeenschappelijke basis (het geloofsperspectief) is weggefallen. De pastorale relatie houdt op een geloofsrelatie te zijn... Belangrijk is om die verlegenheid onder woorden te brengen: de machteloosheid die er opeens is om met elkaar te communiceren. De verlegenheid omdat God een ander geworden lijkt die overbodig is; omdat de kerk een groep mensen wordt met wie de kerkverlater niets meer heeft; omdat de doop een zinloos

ritueel uit het verleden lijkt. Daarom betekent pastoraat ook dat onder woorden wordt gebracht wat er gebeurt:

de kerkverlater beëindigt de relatie met God (en daarmee ook

met de kerkelijke gemeente) en kiest bewust voor een niet-gelovige levenshouding (die op basis van de Bijbel geen perspectief biedt). Pastoraat is in dit soort situaties van kerkverlating 'afscheid nemen'.

Afscheid nemen... Loslaten dus en daarmee de kerkverlater overgeven aan God – aan de drie-enige God in wiens naam de kerkverlater is gedoopt en die het werk van zijn handen niet loslaat. God heeft zich laten kennen als iemand bij wie een mens altijd terug kan komen.

'Herstart'

Bij God is een 'herstart' altijd mogelijk. Hij blijft wachten op verloren dochters en zonen. 'Uit de kerk' betekent niet: uit het (Vader-)hart van God. Hij heeft zijn Zoon verlaten aan het kruis om elke God-verlater te kunnen omhelzen, als zij of hij terugkomt. Daarom is bidden voor zo'n 'herstart' van kerkverlaters een belangrijke vorm van (letterlijk) pastorale 'na-zorg'. Ik denk dat in bepaalde situaties die na-zorg ook kan betekenen dat je na een half jaar probeert om weer contact te zoeken, omdat 'uit de kerk' niet zou mogen betekenen 'uit het hart'...

Pastoraat houdt in dat de kerkverlater, in haar/zijn situatie van een ingrijpende keuze die onvermijdelijk een verlieservaring betekent, belangstelling, respect en geduld ervaart. Maar ook hel-

dere en eerlijke afscheidswaarden meekrijgt (vanuit en namens de gemeente als huisgezin). Concreet brengt dat met zich mee dat een pastor het (levens-)verhaal van de kerkverlater

Geloven is een relationeel gebeuren

Je levensverhaal wordt een ander verhaal

Hoe zouden we God kunnen relativeren?

Een kerkverlater blijft gevoelig voor aspecten van geloof en kerk

wil horen, daarop doorvraagt, interesse toont en helder probeert te krijgen wat er is gebeurd (hoe is de kerkverlater tot zijn stap gekomen?). Met andere woorden: 'zie een kerk-

verlater staan' en wek niet de indruk (helemaal niet als ouderling of als predikant) dat je iets administratiefs komt afwerken ('ik kom je nog even opzoeken; dat hoort bij het ritueel').

(2) 'Ik loop weg van huis' (kerkverlating als weglopen-van-huis)

Nu die andere variant van kerkverlating: kerkverlating als weglopen-van-huis. Dan gaat het dus over kerkverlaters die hun relatie met God op de een of andere manier willen vasthouden en vormgeven, maar die helemaal klaar zijn met de kerk ('voor mij hoeft die kerk niet meer'). Die om allerlei redenen vervreemd zijn geraakt van de kerk en daarom vroeg of laat de kerk verlaten.

Er is wel een relatie met kerkverlating als God-verlating. Want kerkklid-zijn is een bepaalde (belangrijke) vormgeving van je relatie-met-God. Als je daarmee stopt, maar wel (actief) wilt blijven geloven, dan kom je uit bij een andere (niet-kerkelijke) vormgeving van je relatie met God.

Vervreemding

Hoe kan iemand vervreemd raken van de kerk?

- In het algemeen geldt denk ik dat wij allemaal die vervreemding wel (minder of meer) herkennen. Dan gaat het om aspecten van kerk-zijn die we minder waarderen en die ons soms irriteren. Maar deze irritatie-punten zijn voor jou geen reden om de kerk te verlaten. Je kunt ermee leven (juist ook omdat er zoveel positieve aspecten tegenover staan).
- Maar de kerkverlater heeft zodanig heftige irritaties dat zij of hij er niet mee kan

leven en daarom vertrekt. In veel gevallen heeft kerkverlating als achtergrond dat er in de relationele sfeer iets kapot gegaan is. De ene kerkverlater vindt nog steeds dat die ene ouderling hem onjuist en liefdeloos heeft behandeld toen hij ging samenwonen. De andere kerkverlater vond haar leefwijze eigenlijk wel te verantwoorden maar kreeg van de kerkenraad te horen dat zij toch niet aan de avondmaalsviering mocht deelnemen (en daarom is ze vertrokken). Dus: afwijkend gedrag op ethisch terrein.

- Maar de oorzaak kan ook bij de kerkelijke gemeente zelf liggen. In die zin is kerkverlating ook een spiegel die aan de kerk wordt voorgehouden. Is er voldoende ruimte voor jongeren om hun vragen te stellen? Hoe zit het met de onderlinge verhoudingen? Is er aandacht voor mensen die minder snel aansluiting vinden? In hoeverre worden fouten erkend en wordt er zondig schuld beleden? Kortom: kerkverlating kan veelzeggend zijn over de kerk als huisgezin (daar zit ook het aanknopingspunt voor de spannende vraag: wat kan er gedaan worden tegen kerkverlating?).

- Wat ook gebeurt, is dat de spirituele golf-lengte van de gemeente niet spoort met iemands eigen manier van geloven. Het wordt steeds duidelijker dat een cognitief-abstract klimaat in de kerk (en in

kerkdiensten) ertoe leidt dat mensen met een stoornis in het autistisch spectrum afhaken (en dan niet de moed of de energie hebben om een kerkgemeenschap te zoeken waar ze meer aansluiting vinden).

- Tegelijkertijd is het ook vaak zo dat er aan kerkverlating als weglopen-van-huis een proces van randkerkelijkheid voorafgaat. Dat begint met het niet meer meedoen aan door-de-weekse activiteiten van de kerkelijke gemeente (kleine kring of groep, bijbelstudie-club, commissie-werk). Daarna komt het kerkbezoek onder druk te staan. Twee keer naar de kerk per zondag is sowieso teveel. Maar ook die ene keer per zondag wordt één keer per maand en schuift verder door naar twee keer per jaar. Tot het helemaal stopt. Dan is iemand echt aan de rand van de kerk beland. Er sluipt een bepaalde onverschilligheid in de kerkelijke participatie (door buitenkerkelijke vriendschap, door een relatie met een niet-gelovig iemand, door gebrek aan discipline bij het zelfstandig gaan wonen, enz.).

'Thuiszorg'

Pastoraat bij deze vorm van kerkverlating (weglopen-van-huis) is anders dan pastoraat bij kerkverlating als God-verlating, maar niet gemakkelijker. Ook omdat het pastoraat eigenlijk 'thuiszorg' is vanuit het huis waar de kerkverlater zich niet meer thuis voelt. Het gaat om zoeken naar woorden voor de machteloosheid waarvan sprake is: iemand voelt zich niet meer thuis in de kerk – voelt zich vervreemd van de kerk, terwijl juist iedereen zich in de kerk thuis zou moeten voelen. Het is misgegaan tussen de kerkverlater en de gemeente, terwijl dat niet zou moeten. De kerkverlater is weggegroeid en weggeleden van de kerkelijke gemeente (door

traagheid en gebrek aan discipline), maar de kerk heeft haar of hem ook niet kunnen vasthouden of terug kunnen winnen. Het is belangrijk dat er in het pastoraat ruimte is om beide aspecten onder woorden te brengen: de vervreemding van de kerkverlater en de pijn van de kerkelijke gemeente.

"Je blijft altijd hopen"

Op de website van het Reformatorisch Dagblad kun je een dossier over kerkverlating bekijken. Eén van de artikelen in dat dossier begint op de volgende manier: 'Connie Bakker heeft twee kinderen. De oudste zit zondags naast haar in de kerk. De jongste niet. Karel gaat niet meer. 'Op zondag vind ik dat 't moeilijkste. Dan zie je allemaal gezinnen om je heen. En mijn zoon is er niet. Soms, als de deur opengaat, denk ik: Misschien is Karel het. Misschien gaat hij zo weer naast me zitten. Maar het is Karel nooit'. Aan het eind van het artikel staat weer een citaat van moeder Connie: "Je blijft altijd hopen, dat hij (Karel) toch zondags zomaar weer binnenstapt, zomaar weer naast je gaat zitten."

Laten we inderdaad hopen dat Karel en anderen terugkomen en laten we bidden dat zij dan een kerk ontmoeten waar verloren dochters en zonen met open armen worden ontvangen.

Bidden voor een 'herstart' van kerkverlaters is een belangrijke vorm van pastorale 'na-zorg'.

Dienstbaar zijn Laat uw ja ja zijn...

Jongeren meer betrekken bij gemeente zijn

Anne Jan Kruizinga

Rond deze tijd zullen in onze kerken weer veel jongeren de vrijmoedigheid krijgen om publiekelijk hun geloof te belijden. En laat ik maar eerlijk zijn: voor mij één van de mooiste gebeurtenissen in het kerkelijk jaar. Een dergelijke zondag is met recht een dubbele feestdag te noemen. Alle reden voor kerkenraden om van zo'n zondag een feestelijke gemeentedag te maken. Want ik hoop toch echt dat het feestelijke gevoel niet alleen aanwezig is bij de direct betrokkenen van deze jongeren. We vieren dit feest toch wel gemeentebreed, hoop ik?

De voorbereiding naar de belijdenis toe zal in de meeste kerken gaan via het traject van de catechese. In de laatste jaren is er in positieve zin veel veranderd op dit gebied. Naast tal van nieuwe catechesemethoden is ook veel meer aandacht voor een stuk begeleiding van de catecheten. Op die manier is het vaak mogelijk om 'maatwerk' te leveren. Bijvoorbeeld door te kiezen voor een methode die past bij een leerlijn die door de kerkenraad is vastgesteld. En door beter aan te sluiten bij de leefwereld van onze jongen. Of door te werken aan competentieverbreiding van de catecheten. Alleen maar dingen om dankbaar voor te zijn. En toch is een dergelijk catechesetraject voor mij nog steeds niet compleet.

Laatste vraag

Laat uw ja ja zijn... Deze woorden uit Jakobus 5:12 schieten mij vaak te binnen als ik nadenk over dit onderwerp. Als catecheet heb ik mij aangeleerd om 'het belijden van je geloof' jaarlijks uit te werken in een les. Ongeacht de leeftijd van de groep catechisanten die ik voor me heb. En hoe ouder de catechisanten zijn, hoe dieper we op dit onderwerp

ingaan. En hoe meer zij het meestal ook zelf kunnen verwoorden. En zo hoort het natuurlijk ook.

Als ik (bij de oudere groepen) stil sta bij de vragen die tijdens de belijdenisdienst gesteld worden, dan hapert het gesprek meestal wat bij de laatste vraag. Ze kunnen meestal heel

vrijmoedig praten over het geloof in de drie-enige God, het Oude en Nieuwe Testament als het door

God geopenbaarde Woord en het besef en de erkenning van eigen zonde. Maar die laatste vraag, waar je onder andere ook belooft dat je dienstbaar zult zijn aan de gemeente, wat moet je daar nu mee? Probeer dat nu maar eens concreet in te vullen. En dan niet incidenteel, omdat je 'toevallig' aardig overweg kunt met een dwarsfluit of een ander instrument, maar structureel omdat je een levend lid van het Lichaam van Christus behoort te zijn.

Laat ik uitkijken om niet te gaan generaliseren. Door mijn werk in het land ben ik regelmatig getuige van prachtige stukjes gemeentewerk die door jongeren worden uitgevoerd (en soms zelf bedacht). Maar, vaak zijn het incidenten. *Laat uw ja ja zijn*, hoe vul je dat

nu op dit gebied in als jongere van een jaar of achttien?

Ontwikkeling van jongeren

Onze Schepper heeft het zo bepaald dat ieder schepsel van Hem een bepaalde ontwikkeling doormaakt. Diverse deskundigen hebben geprobeerd om de ontwikkeling van de mens schematisch in kaart te brengen. Één van die modellen, die nog door veel gedragswetenschappers wordt gehanteerd, is het model

Stimuleert de gemeente onze jongeren in de weg naar volwassenheid?

van de Duitse psycholoog Erick Erickson (1902-1994). In zijn werk beschrijft hij acht stadia in de ontwikkeling van de mens. De eerste vier stadia beschrijven onder andere de sociale ontwikkeling van baby naar jongvolwassene. Het gaat te ver om in dit artikel de hele theorie achter zijn denken uit te doen. Maar met twee absurde voorbeelden zal het hoop ik duidelijk worden wat Erickson probeert aan te geven. Niemand zal bijvoorbeeld van een kind van vier jaar verwachten dat-ie op de eerste schooldag geheel alleen en zelfstandig naar school gaat. En je scoort als jongere niet erg hoog bij je leeftijdgenoten als je op de eerste dag dat je naar de universiteit gaat, door je moeder wordt gebracht.

Één van de belangrijkste stadia die Erickson beschrijft, is de vierde: het stadium waarin je identiteit wordt bepaald. Een stadium dat al begint rond het veertiende levensjaar en tot midden twintig doorloopt. Een stadium ook waar de

Zijn al die nieuwe catechesemethodes misschien toch nog te theoretisch?

omgeving van zo'n jongere in toenemende mate allerlei verwachtingen heeft. En, als het goed is, stimuleert de omgeving zo'n jongere ook in het 'steeds meer volwassen' worden.

Ik trof ooit eens één van mijn 16-jarige catechisanten op haar eerste werkdag aan als invalkracht achter de kassa van de plaatselijke buurtsuper. Ze had heel wat minder praatjes dan ik van haar gewend was. Ze was wat wijjes, faalangstig, enz. Ongeveer twee jaren later had datzelfde meisje zaterdags als een soort hoofdcaissière de leiding over zes andere jongeren. En dat deed ze met een flair

alsof ze nooit anders gedaan had. Een stukje ontwikkeling dus. En blijkbaar had ze ook een baas

die dat van haar verwachtte. En waarschijnlijk heeft hij haar daarin ook gestimuleerd.

Volgens onze wetgeving worden mensen die de leeftijd van achttien hebben bereikt als volwassen beschouwd. Met alle rechten en plichten en verantwoordelijkheden die daar bij horen. Ze mogen een eigen bedrijf beginnen, trouwen, enz. En dan heb ik het nog niet eens over jonge kerels van nog geen twintig, die de verantwoordelijkheid van een uitzending naar een oorlogsgebied aan kunnen. Persoonlijk moet ik er, als vijftiger, niet aan denken....

... en in de kerk dan?

Hoe gaan wij nu om met die natuurlijke ontwikkeling van onze jongeren in de kerk. Is onze plaatselijke gemeente voor onze jongeren ook een omgeving die hen stimuleert in de weg naar volwassenheid? Net zoals dat thuis gebeurt en op school of op hun werk?

Verwachten wij in toenemende mate dat zij wat zelfstandiger worden, eigen

initiatieven ontplooiën, eigen beslissingen durven te nemen? Ondersteunen wij hen in het maken van keuzes en het nemen van verantwoordelijkheid?

Soms denk ik wel eens: gaan wij binnen de kerk op een wat onnatuurlijke manier om met de natuurlijke ontwikkeling van jongeren (zoals dat door hun en onze Schepper is bepaald)?

Hoe mooi al die nieuwe catechesemethodes ook zijn, is het misschien toch nog te theoretisch

allemaal? Zou dat één van de redenen kunnen zijn dat jongeren niet zo veel met de kerk hebben? Omdat de kerk praktisch gezien (nog) niet zo veel met hen heeft?

Als dat allemaal waar is, dan zou dat die hapsering bij de bespreking van de laatste vraag van het formulier voor het doen van openbare geloofsbelijdenis kunnen verklaren. Dienstbaar zijn in de gemeente? Ik? Nu al? Hoe moet dat dan? Ze zien me al aankomen. Dat willen ze vast niet. Zomaar een aantal reacties die je bij de bespreking van die vraag kunt horen.

Ontdekkingstocht

Het komt steeds vaker voor dat gemeenten mentoren aanwijzen om hun jongeren te begeleiden. Vaak gekoppeld aan het verenigingswerk en/of de catechese. Sommige nieuwe catechesemethoden nodigen daar ook toe uit. En ik ken ook kerken waar jongeren na het doen van belijdenis een jaartje als 'stagiaire' mogen meelopen met een commissie. En wat te denken van hun inbreng bij sport- en gemeentedagen. Prachtig allemaal. Ontwikkelingen om toe te juichen.

Maar zou het niet nog mooier zijn als meer mensen in de kerk een soort van antenne ontwikkelen om jongeren veel meer te betrekken bij het gemeente zijn. Zeg maar bij het 'echte dienstbetoon' in de gemeente. In het omzien naar elkaar. Er vinden toch heel wat gebeurtenissen plaats in de gemeente waar jongeren in kunnen 'meelopen'. En die ze misschien later zelfstandig kunnen uitvoe-

ren? Een ziekenbezoek, een kerstattentie van de gemeente richting ouderen, een praktische hulpvraag. Het zijn toch prima activiteiten waar je één of meerdere jongeren bij kunt in-

schakelen. Laat ze mee-
gaan op zo'n bezoek.
Laat ze maar 'proeven'
wat het is als een oudere
zich eenzaam voelt of ie-

mand anders dankbaar is voor een stukje welgemeende hulp en/of aandacht. Een soort van ontdekkingstocht naar hoe de gemeente als Lichaam van Christus in elkaar steekt. Een stukje praktijkvorming tijdens het catechesetrajec. Het zou best eens zo kunnen zijn dat het voor de jongeren dan ook duidelijk is wat hij of zij belooft met het jawoord op de laatste vraag uit het belijdenisformulier.

Creatief worden

De vraag kan opkomen waarom dit stukje geplaatst is in het themanummer over kerkverlating. Uit gesprekken blijkt dat veel jongeren die met de noorderzon vertrekken helemaal niet het idee hebben dat ze door hun vertrek gemist worden. Ze voelden zich helemaal niet een lid van dat Lichaam van Christus. Van een echte verbondenheid was geen sprake. Echt lid zijn van de gemeente: dat is toch iets voor later, voor als je een jaar of dertig bent?

Een stukje praktische vorming (niet incidenteel maar structureel) kan er voor zorgen dat die band met de gemeente wel beleefd en gevoeld gaat worden. En dat het wel echt pijn gaat doen als je iemand ziet vertrekken of als je zelf met zo'n gedachte rond loopt.

Ambtsdragers, ouders, commissieleden: laten we eens een beetje creatief worden! Gewoon aansluiten bij de natuurlijke ontwikkeling van onze jongeren. Dat is niet alleen goed voor hen maar ook voor Christus' kerk. En je zou er zelf wel eens heel veel plezier aan kunnen beleven...

Echt lid zijn van de gemeente:
dat is toch iets voor later?

Column

Kerkelijk milieu en eigen geloofskeus

Een poosje geleden zag ik een foto van mannenbroeders in synode bijeen. Allen in het zwart gekleed, de vertegenwoordigers van de Gereformeerde Gemeenten. De *ellende* in hoogsteigen personen. Het lijkt of ze nog steeds niet verder gekomen zijn dan Zondag 4 van de Heidelbergse Catechismus. Alsof *Ik ben krom geworden, ik ga zeer diep gebukt; de hele dag ga ik in het zwart gehuld* (Psalm 38 HSV) de grondtoon is van alle psalmen.

Voor mij is dat belijdenisgeschrift een drieluik: ellende/zonde, verlossing en dankbaarheid, met een groot middenpaneel: Jezus Christus onze redder. Hij droeg de - en ook mijn - ellende en daardoor kan ik vrijuit, minder gebukt, door het leven gaan.

"Wel ben ik, denk ik, op den duur meer recht op gaan lopen."

(Franca Treur in Psychologie, juli 2010)

Bij de foto van die mannenbroeders moest ik denken aan Franca Treur. Wie het nog niet weet: Franca (1980) heeft het boek *Dorsvloer vol confetti* geschreven. Een fraai gestileerde, rijk psychologische roman over een 12-jarig meisje dat opgroeit in Zeeland in de gereformeerde-gemeente-cultuur. De gemeente kent een eigen, verheven clichétaal. Inhoudelijk staat de zonde van de mens voor God centraal en de hoofdfiguur uit de roman voelt zich diep schuldig. Franca vertelt na het uitkomen van haar boek over hoe bang ze was voor de plotselinge wederkomst van Jezus. Op 22-jarige leeftijd besloot ze zich geen christen meer te noemen. Nu voelt ze geen angst meer voor een God die haar constant volgt. Ze is iemand, ze kan

iets (een boek schrijven). Haar boek zorgt voor communicatie, er zijn er al 100.000 van verkocht. En voor dat honderdduizendste exemplaar bedacht de uitgever iets: het werd gedrukt op BIJBEL-papier, in plaats van JONGBLOED-papier... Haar creativiteit kan bloeien. Via YouTube is ze te volgen. En dan zie je die afkeer bij het bezoeken van haar geboortedorp met een tv-ploeg. Ze wil het liefste weg, alles komt weer boven. In de studententijd groeide de twijfel aan de waarheid van haar opvoeding. Ze ziet de Bijbel nu als een van de verhalen van het collectieve geheugen om een verklaring te zoeken van het zijn. Sympathiek als ze is, doet ze een rok aan als ze haar oma bezoekt.

Maar in de GKV waar dominees met (of zonder) rode das op de preekstoel staan en preken over de tekst *Draag altijd vrolijke kleren, kies een feestelijke geur* (Prediker 9:8) en de jongeren op de studievereniging een schets over het Predikerboek *Geniet van het leven* behandelen, verlaat de jeugd het vertrouwde nest van thuis en moet er zelfstandig gekozen worden in een HBO- of universiteitsstad. Alle beschermende studentenverenigingen ten spijt kiezen jongeren soms een andere weg naar de toekomst.

Je groeit op in een eigensoortige geloofsomgeving, maar uiteindelijk staat iedereen persoonlijk voor God.

lenze l. bouwers

Generatiekloof?

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst!

Hayo Wijma MLD

Jongeren zien, horen en serieus nemen

Jongerenproblematiek? Bij ons in de kerk niet! Intrigeert het begin van dit artikel? Bijvoorbeeld omdat u in uw kerkelijke gemeente wel een 'jongerenproblematiek' kent? In dit artikel ontmoet u enkele kerken, waar ik met gemeente- en kerkenraadsleden gesproken heb over 'jongerenproblematiek'. Deze gesprekken zijn aanzet tot een onderzoek en tot een 'andere visie' op deze problematiek. Een visie die het uitgangspunt verlegt: van 'zij' naar 'wij'. Om te werken aan ontwikkeling die bij 'ons' begint.

Het landelijk onderzoek wordt uitgevoerd door de Academie Theologie van de Gereformeerde Hogeschool. Een kleine 500 jongeren deden mee naast meer dan 100 kerkenraden. In dit artikel al vast een opwarmer, mogelijk om uw ontvankelijkheid voor de resultaten wat te vergroten.

Gemeente A

Deze gemeente ligt aan de rand van Nederland. Een grote gemeente maar ons-kent-ons. Al een aantal jaren hebben kerkenraad en gemeenteleden zorg voor jongeren in hun gemeente. Een inventarisatie in een commissie laat zien dat jongeren in deze gemeente:

- Proberen hun zelfbeeld te vormen, misschien ook nog wel in geestelijk opzicht;
- Serieus op zoek zijn naar gemeenschap, maar deze niet ervaren;
- Veel onderling contact kunnen hebben, elkaar respecteren, maar elkaar niet aanspreken op gedrag;
- Soms problemen thuis hebben, gemengde verkeren aangaan, bekend zijn met alcohol en drugs en lang niet altijd 'matig';

- Op zoek zijn naar hun plek in de gemeente en die vooralsnog niet hebben gevonden.

Een eerste inventarisatie, maar is daarmee alles gezegd? Deze indrukken zijn aanleiding voor verder onderzoek dat gedaan wordt door de Academie Theologie van de GH. We spreken jongeren die deze gemeente verlaten hebben en een grote groep gemeenteleden die qua leeftijd verschillende generaties beslaat.

Gesprekken met **kerkverlaters** bieden het volgende beeld:

- Ze hebben grote moeite met de stijl van geloven en verbinding tussen geloof en leven binnen deze gemeente.
- Ze voelen een beperking en benauwdheid: regels en gewoonten lijken belangrijker dan Gods Woord zelf.
- Vrijwel allemaal kunnen ze de leer van deze kerk onderschrijven en zijn ze nog actief in hun relatie met God.
- Hoe actiever iemand zich heeft ingezet, hoe groter de kans op teleurstellingen. Het lijkt er in hun optiek bijna op dat een op-

pervlakkige, onverschillige geloofshouding je helpt in deze gemeente te overleven.

- Bijna allemaal geven ze aan dat ik als onderzoeker de eerste ben die er naar vraagt.

Uit gesprekken met jonge en oudere gemeenteleden blijkt het volgende:

Hoe kun je nu in God geloven en niks met de kerk hebben?

- Jongeren voelen geen betrokkenheid op hen vanuit hun kerk en ze voelen zich niet vertrouwd: "Vertrouw je ons dan niet, denk je nu echt dat wij geen verstand hebben?"
- Oudere gemeenteleden ervaren het shopgedrag van jongere gemeenteleden als probleem. Die zich op hun beurt afvragen waarom dit zo is: "We worden hier toch

niet gezien en al helemaal niet gemist. Waarom doen jullie dan moeilijk als wij een andere kerk(dienst) bezoeken?"

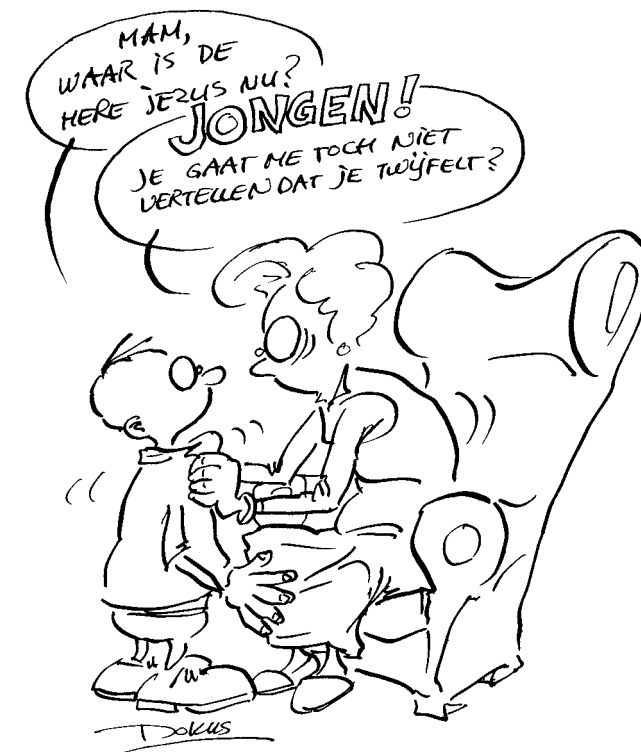
- Oudere gemeenteleden vragen zich af: "Hoe kun je nu in God geloven en niks met de kerk hebben?"

Jongere gemeenteleden vragen zich ook iets af, maar wat anders: "Hoe kun je nu

zeggen dat je in God gelooft en ik kan dat in uw leven niet zien?"

- Oudere gemeenteleden vinden het een probleem dat jongeren gaan studeren en niet meer terugkomen. Jongeren begrijpen dit niet: "Wie zat er hier nu op ons te wachten?"

Herkenbaar voor u in uw gemeente?

Gemeente B

Deze gemeente ligt in het centrum van het land. Ook groot, ook ons-kent-ons. Ook problemen met de opstelling van jongeren. Ze vertrekken, misschien om te studeren, te trouwen en ze komen niet meer terug, in deze gemeente. Wel in de buurt en worden elders lid. Hier doen we een enquête. Eén van de vragen is: 'Of ze (ooit) nog terug zouden willen komen in deze gemeente'. Meer dan driekwart moet daar niet aan denken. Motieven? De stijl van gemeente zijn, de wereldvreemdheid, het gebrek aan ruimte; geen aandacht voor een persoonlijke relatie met Jezus Christus, geloofsgroei of levensheiliging. In deze gemeente laat men zich leiden door regels, gewoonten, normen en het keihard afrekenen op het afwijken daarvan.

Ongemotiveerde jongeren? Allemaal gingen ze trouw naar de kerk voordat ze vertrokken. Twee keer per zondag. En eigenlijk vonden ze dat best fijn. Vanwege hun relatie met hun ouders of het ontmoeten van hun vrienden. Bijna driekwart voelde zich actief betrokken, maar een zelfde driekwart had niet het idee dat ze gezien werden, in tel waren. Ze bleven komen ook al vonden ze diensten niet inspirerend en gingen de preken niet over hun leven.

Herkenbaar voor u in uw gemeente?

Twee gemeenten die verschillen, maar in zekere zin model staan voor veel andere gemeenten waar we vanuit de Academie Theologie werkzaam zijn geweest. Die twee zijn niet de enige die we zijn tegengekomen en er is meer.

Moeizame relatie

Dit artikel gaat over de relatie tussen jongeren en kerken. Twee gemeenten die iets laten zien van hoe moeizaam deze relatie kan zijn. Dat kan natuurlijk verschillen van kerk tot kerk, maar landelijk is het beeld niet gunstig. Ter illustratie enkele krantenkoppen van de afgelopen jaren en enkele eigen observaties:

- Kerk raakt twintigers kwijt (mei 2005).
- Elke maand 400 tieners uit de kerk (juni 2006).
- Kerkverlating tieners is Europese trend (juni 2006).
- Ledental kerkverband daalt met 700 -jaarlijks verdwijnen 800 doopleden (februari 2008).
- Eén op drie doopleden verdwijnt (maart 2009).
- Ik werk bijna elf jaar als gemeenteopbouwadviseur. Zo'n 45 procent van de vragen van kerkenraden ging over 'jongerenproblematiek': jongeren haken af. Of er zijn zorgen over 'levensstijl': ze drinken te veel, roken, gebruiken drugs, haken af vanaf hun 16e of 18e, kijken nauwelijks naar elkaar om of over hun seksuele moraal zijn grote zorgen. Als we dit alles overzien, kunnen we met recht spreken van 'jongerenproblematiek'. Toch?

Héél andere visie

Nou, het is maar hoe u het bekijkt. Op basis van diverse publicaties realiseerde ik me dat een héél andere visie op deze problematiek óók mogelijk is. Ik neem u graag mee in mijn gedachtegangen.

Vanaf 2009 tot nu heb ik als adviseur Ge-

Jongeren doen niet meer mee, zijn nergens voor te porren in de gemeente

Een collectief onvermogen om verschillen tussen generaties te erkennen en te benutten

meenteopbouw contact met verschillende kerkenraden. Hun 'jongerenproblematiek' zat 'm vooral in levensstijl van jongeren. Ze drinken ('zuipen'), gebruiken drugs, leven qua geloof op een laag geestelijk gehalte, vrijen ook als ze (nog lang) niet getrouwd zijn. En ze doen niet meer mee, zijn nergens meer voor te porren in de gemeente. Ze vertrekken, zeggen hun lidmaatschap op of kerken elders. Over deze observaties doorpratend, blijkt dat het gedrag van oudere gemeentelieden op deze punten in de kern hiervan niet afwijkt. Minder extreem, dat dan wel. Ook blijkt geregeld iets anders: zit hier iemand op een 'positie' (ambt, commissie, werkgroep of een functie) dan zit hij of zij daar 'tot zijn of haar dood'.

Protestgeneratie

In juni 2009: een artikel in Trouw. 'Van geen wijken weten', Frits de Lange over 'Babyboomers'. (Babyboomers zijn geboren tussen 1940 en 1955 en worden ook wel 'de protestgeneratie' genoemd.) Het gemor onder volgende generaties over babyboomers neemt toe. Dat gaat verder dan jaloezie. Het verwijt aan babyboomers is - maatschappelijk gezien - vooral dat zij zo'n moeite hebben 'generatie' te zijn. Een schakel tussen de voorgaande generatie en de volgende. Babyboomers hebben zich - als protestgeneratie - niet alleen onttrokken aan de traditie van haar ouders, maar ook haar kinderen geen andere waarden horizon meegegeven dan haar eigen zelfontplooiings-individualisme. In de baby-

boomer meldt zich voor het eerst een generatie die hardnekkig wil blijven en niet van wijken wil weten. Een generatie waarvan de levensfasen jeugd–volwassenheid–ouderdom steeds verder opgerekt worden. Maar vooral een generatie die alleen voor zichzelf zorgt. Ter illustratie: de Volkskrant publiceerde op 17 oktober 2010 een bijna halve pagina met ingezonden brieven. Alle briefschrijvers hadden grote bezwaren tegen verhoging van de AOW-leeftijd. De kern van bezwaren: “Babyboomers zorgen weer goed voor zichzelf”.

In 2010 publiceerde Aart Bontekoning zijn boek ‘Het Generatieraadsel’. Hij schreef dit boek op basis van promotieonderzoek naar generatieverschillen en de effecten daarvan op het samenwerken en -leven van mensen. Alhoewel vooral gericht op arbeidsorganisaties is zijn studie ook relevant voor ‘samenleven’ van generaties in kerken. Bontekoning onderzoekt vier generaties met elk hun waarden- en gedragspatronen. Hij beschrijft de (grote) verschillen daarin. Daarnaast toont hij aan hoe de generaties een collectief onvermogen hebben om verschillen te erkennen en te benutten. Onvermogen om rekening te houden met anderen en zich daaraan aan te passen. Maar dit onvermogen blijkt het grootst te zijn onder de generatie van de babyboomers; Bontekoning noemt hen ‘de protestgeneratie’. Als generatieverschillen tot spanning leiden, dan gaan babyboomers zich afstandelijk en formeel gedragen. Zoeken ze ‘schuldigen’ voor de situatie zoals deze ontstaat en zetten ze zich af tegen anderen.

Babyboomersproblematiek?

Als babyboomers zich losgemaakt hebben van de hun voorgaande generatie, zich

vooral richten op hun eigen ontplooiing en levensgeluk, niet van wijken weten, als geen andere generatie niet weet hoe zich te verhouden met navolgende generaties kunnen we dan niet beter spreken van ‘babyboomersproblematiek’? Want is het gedrag van jongeren in de kern niet te duiden als hetzelfde gedrag als dat van babyboomers? Hun eigen gang gaan? In hun keuzes - ook over geloof en kerk - zich weinig aan een ander gelegen laten? Het afhaken van jongeren kan ook veroorzaakt worden door gedrag van de andere generatie(s). Gedrag waarin jongeren niet wezenlijk gehoord, gezien en serieus genomen worden. Zo kan het gedrag van jongeren ook gezien worden als een symptoom waarvan de oorzaak ergens anders ligt. Namelijk in het onvermogen van andere, hogere generaties om zich te voegen naar opvattingen en verlangens van anderen.

Het afhaken van jongeren kan ook veroorzaakt worden door gedrag van de andere generatie(s)

Als ik de uitspraken van jongere en oudere gemeenteleden lees, dan valt me op dat zij zich over en weer uitdrukken in termen die naadloos aansluiten bij het boek van Bontekoning. Jongeren die zich niet wezenlijk gehoord en gezien voelen. Die niet begrijpen waarom ouderen hun geloof praktiseren zoals zij dit doen. Die groot verschil merken tussen het beleden en het geleefde geloof. Ouderen die op hun beurt kijken naar jongeren of ze van een andere planeet komen. Die niet begrijpen dat jongeren, die gedrag laten zien (waarvan ouderen denken) dat ze laten zien, ook serieuze, gelovige mensen kunnen zijn. Serieus. Gelovig. Wel anders.

Eeuwige jeugd

‘Grenzeloze Generatie’, onder deze titel verscheen ook in 2010 van Lampert en Spangenberg hun eerste rapportage van een

langdurig onderzoek. Met als ondertitel: ‘en de eeuwige jeugd van hun opvoeders’. Zij schetsen een nauwelijks rooskleurig beeld van de jeugd van nu. Onderbouwen dit met een ruim aanbod aan onderzoeksgegevens. Maar ze kijken verder dan alleen naar de jongeren. Ze laten vooral zien hoe ouders en ouderen nauwelijks meer in staat en bereid zijn om deze jongeren bij te staan in de ontwikkeling van hun identiteit. Ouderen die niet meer in staat of niet meer bereid zijn om waarden - ook geloofswaarden - niet alleen voor te houden en jongeren op te roepen zich er aan te houden, maar ze in gesprek te brengen met concrete ervaringen van jongeren. Die hun identiteit ook in geestelijk opzicht nog te ontwikkelen hebben.

Helpt het dan als we weten ‘aan wie het ligt’? Nauwelijks. Ik verklaar het afhaken van de kerk door jongeren uit verschillen tussen generaties en onvermogen om deze verschillen te overbruggen. Elke generatie heeft eigen waarden- en gedragspatronen, maar niet elke generatie is in staat of bereid deze te erkennen en ‘heilzaam’ te hanteren. Echt, ik juich activiteiten voor jongeren in de kerk toe. Maar die richten zich niet op de kern van het probleem. Die kern zou wel eens kunnen liggen in het feit dat generaties in de kerk elkaar niet wezenlijk ontmoeten. Dat generaties niet meer wezenlijk de bereidheid hebben om een stukje op te schuiven voor anderen.

Generatieproblematiek!

Het kan ons helpen als we maar eens beginnen de problematiek anders benoemen: ‘generatieproblematiek’. Daarna kunnen we aan ‘zelfonderzoek’ doen: Hoe ontvankelijk is mijn generatie (ben ik?) voor andere generaties? Met hun waarden en gedrag?

Om vervolgens in een ‘intergenerationele benadering’ op weg te gaan. Waarin we elkaar (weer) leren te verstaan. Recht doen aan kernwaarden als echtheid, respect, elkaar serieus nemen. Of sterker uitgedrukt: aan “de ander uitnemender achten dan jezelf”.

De Academie Theologie van de GH doet onderzoek naar motieven van jongeren om lid te zijn van een gemeente of te vertrekken. Bij elkaar zo’n 600 respondenten - jongeren en kerken-

raden - hebben meegedaan. Bedoel ik dit artikel als voorschot op de uitkomsten? Nee. Ik bedoel dit artikel vooral om u uit te nodigen zich te realiseren dat als u kennisneemt van de resultaten, dat u dit dan doet vanuit de kenmerken van uw generatie. Om u uit te nodigen zich te verplaatsen in de taal, de waarden en de eigenschappen van andere generaties gemeenteleden. “Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst”, schrijven meerdere deelnemers, “maar het lijkt er niet op dat deze kerk een toekomst met jongeren wil hebben”.

Tot slot: gemeente C

Deze gemeente ligt - net als gemeente B - in het centrum van het land. Een plezierige gemeente. Wel zorg voor de plek van jongeren. Eén van de gemeentes waar we de vragenlijst voor het landelijk onderzoek testen. Bij een groep catechisanten die vooraf gaat aan de belijdeniscatechisatie. Tien catechisanten (van ongeveer 17 jaar) vullen de vragenlijst in. Eén daarvan volgt een VMBO-opleiding, vier doen de HAVO en vijf het VWO. Van deze tien zeggen:

- Twee catechisanten: “Ik ben lid van de kerk en doe actief mee” (optie A)
- Zes catechisanten: “Ik ben wel lid maar doe bijna nergens aan mee” (optie B)
- Twee catechisanten: dat het er een beetje tussen in zit. (optie A/B)

Gevraagd naar hun **motieven**, zijn dit hun reacties:

- Ouders, verplicht (een optie-B-kiezer);
- Ehm ... ik vind het meestal niet echt leuk hier (B);
- Omdat er niet veel geregeld wordt en als er iets geregeld wordt, is het niet zo veel aan (B);
- Sommige preken spreken wel, andere totaal niet aan (A/B);
- Trekt me niet echt (B);
- Weet ik niet, gewoon niet zo enthousiast of zo (B);
- Het is meer gewinning, maar het is wel gezellig dat we met veel vrienden in de kerk zijn (A);

Het probleem is dat generaties in de kerk elkaar niet wezenlijk ontmoeten

- Geen toelichting (een A en A/B-kiezer). Herkenbaar voor u in uw gemeente? De resultaten van het landelijke onderzoek geven ons de gelegenheid één en ander verder te analyseren, te interpreteren en op te schrijven. Het geeft u de gelegenheid zich af te vragen wat u herkent in uw gemeente. Hoe kenmerken van uw generatie invloed hebben op uw vermogen om opvattingen en verangens van andere generaties te begrijpen. Echt.

Hayo Wijma is als (hoofd)docent en adviseur Gemeenteopbouw verbonden aan de Academie Theologie van de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle.

Meldpunt seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Bij Het Meldpunt kunnen mensen (eventueel anoniem) terecht die slachtoffer zijn geworden of dreigen te worden van seksuele intimidatie en/of misbruik door iemand die binnen de kerkgemeenschap een bepaalde functie bekleedt.

Het Meldpunt is een stichting waarin de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken samenwerken.

Mailen?
hulp@gmdmeldpunt.nl

Bellen?

Op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur: 038 - 423 21 25

Internetaadres: www.gmdmeldpunt.nl

Kerkrecht

Vertrokken met attestatie naar de PKN

Kornelis Harmannij

Geen onttrekking, maar kerkelijke 'verhuizing'

Tijdens een vakantie met een christelijk reisgezelschap ontmoet Tineke de Vries een vriendelijke jongeman met wie het al snel klikt. Hij is lid van een hervormde gemeente, vertelt hij. PKN dus. Maar hij is serieuzer dan Tineke uit eigen kring gewend was. Ze besluiten te trouwen: hij heeft een huis en een baan, Tineke kan er zo bij in. Maar hoe moet het dan kerkelijk? Tineke is onder de indruk van de gemeente waar haar aanstaande echtgenoot toe behoort. Ze ziet geen reden waarom ze hem daaruit zou moeten losweken, om zich dan samen aan te sluiten bij een voor hen beiden onbekende vrijgemaakte gemeente, tien kilometer verderop. Nee, dan wil ze liever een attestatie voor de PKN in haar nieuwe woonplaats. Dat kan toch?

Kerkverlating, wat valt daar allemaal onder? In ieder geval de stap van iemand die het geloof is verloren en zich daarom losmaakt van de kerk. Pijnlijk, maar wel duidelijk. Voor kerkenraden een situatie waar ze – tot hun verdriet – meest vlot mee klaar zijn. Wrang genoeg is er namelijk meer discussie rond gemeenteleden die zeggen God niet te willen verlaten, maar wel de keus maken voor een andere kerk. Zelf maken ze daar soms nauwelijks een probleem van. De ouderlingen daarom des te meer. Want waar is hier het gereformeerde kerkbegrip gebleven? Ze vragen om een attestatie, maar het is toch gewoon een onttrekking?

Om maar meteen ter zake te komen: ik pleit ervoor om iemand in zo'n geval wel degelijk een attestatie mee te geven. Want een attestatie is niet bedoeld als positief getuigenis over de nieuwe kerkelijke gemeente, maar enkel als getuigenis over de vertrekkende broeder of zuster.

Zusterkerken

Het is waar, vroeger deden we dat meestal anders. Art. 63 KO spreekt over een "attestatie naar een andere gemeente". De ene kerkenraad geeft een brief mee voor de andere kerkenraad. Het doel daarvan wordt genoemd in art. 60 KO: "zij die uit zusterkerken komen, zullen op grond van een goede attestatie inzake leer en leven toegelaten worden".

Aan het avondmaal en zo in hun nieuwe gemeente. Daarmee is de attestatie een nuttig instrument binnen het kerkverband. Wanneer iemand verhuist, hoeft hij zich in de nieuwe gemeente niet eerst te 'bewijzen'; hij legt een attestatie over van de kerkenraad die hem tot dusver onder zijn hoede had. Dat getuigenis doet alle deuren voor hem open. Maar gemakkelijk kon zo de indruk ontstaan dat een attestatie alleen bedoeld is voor het onderlinge verkeer tussen zusterkerken. Ging iemand over naar een andere kerk, dan werd dat beschouwd als een onttrekking; je kreeg 'dus' geen attestatie

Overgaan naar een andere kerk werd beschouwd als onttrekking.

mee. Hooguit kreeg je een verklaring met je 'burgerlijke gegevens'.

Verklaring

Zo 'burgerlijk' zijn die gegevens trouwens niet. Naast de datum van geboorte en huwelijk worden toch ook die van doop en openbare geloofsbelijdenis genoemd. Want ja, dat kan in de nieuwe situatie toch wel belangrijke informatie zijn. Als iemand zich vanuit een andere kerkgemeenschap bij een gereformeerde kerk voegt, willen we die gegevens immers ook graag hebben.

Dus doen we hetzelfde bij iemand die uit ons midden vertrekt. In feite geven we hem dan een attestatie mee: een getuigschrift over zijn kerkelijke status tot op heden. We noemden het alleen niet zo. Ook werd zo'n verklaring meest niet ondertekend door preses en scriba, maar door de persoon die de ledenadministratie bijhield. Maar het belangrijkste verschil zat in de bijkomende bewoordingen: we schreven niet dat we deze broeder van harte aanbevalen in de herderlijke zorgen van ... , en we schreven evenmin dat hij deze attestatie zo spoedig mogelijk moest inleveren bij de scriba van ...

Eerlijk

Die laatste verschillen mogen zo nodig blijven. Want een attestatie moet wel eerlijk zijn. Dat doen we ook als een hardnekkige zondaar vertrekt naar een zusterkerk: wij schrijven in de attestatie over zijn hardnekkigheid. Hetzelfde geldt als iemand vertrekt naar een kerkelijke gemeente waar we niet enthousiast over kunnen zijn: dan hoeft je echt niet via de attestatie daar toch allerlei vrien-

Een attestatie is een getuigschrift over iemands kerkelijke status tot op heden

Een kerkenraad heeft hart voor jouw relatie met God en je kerkelijk thuis

delijke dingen over te zeggen. Want nog steeds: de attestatie is niet bedoeld als positief getuigenis over de nieuwe kerkelijke gemeente, maar enkel als getuigenis over de vertrekkende broeder of zuster. De 'verklaring' die we gewend waren te geven, was dat evengoed.

Achterdeur

Is het dus alleen een kwestie van terminologie? Verklaring of attestatie, wat maakt het uit? Voor degene die de attestatie aanvraagt, maakt het wel degelijk uit. Wanneer twee zusjes uit logeren gaan, en de ene krijgt haar spulletjes mee in een chique koffertje, de ander in een zak van de buurtsuper. Dan krijgt de laatste toch zomaar het gevoel dat ze niet helemaal meetelt, ook al is de inhoud van de zak dezelfde als die van het koffertje en ook al kan zo'n plastic zak heel handig zijn. Maar het signaal is duidelijk: het zusje met het koffertje is blijkbaar het lievelingetje thuis en de ander is dat duidelijk niet. Zo voelt het ook als een kerkenraad geen attestatie wil afgeven, maar alleen een formele verklaring: ik word via de achterdeur uitgelaten.

Van hart tot hart

Natuurlijk is het waar dat de betrokkene daar zelf aanleiding toe gaf. Hij is het toch die de kerkelijke banden doorsnijdt? Het is toch zijn eigen fout dat hij geen verschil ziet tussen een gereformeerde kerk waar de belijdenis wordt gehandhaafd en een grote organisatie als de PKN waar zelfs ongelovigen mogen preken? Het is allemaal waar, maar het blijft de vraag of je dat moet uitdrukken door het papierwerk zo schraal mogelijk uit te voeren.

Waarschijnlijk helpt het meer als je het vertrekkend gemeentelid opzoekt en er van hart tot hart met hem over spreekt. Dan wordt het meegeven van een attestatie ook niet misverstaan: het is geen teken dat de kerkenraad je overstap wel prima vindt, maar het is een teken dat de kerkenraad tot het laatst toe hart heeft voor jouw relatie met God en je kerkelijk thuis. We laten je node gaan.

Royaal

In de bekende gelijkenis van 'de verloren zoon' (Lucas 15) begint de hartelijkheid van de vader niet pas wanneer de zoon met veel spijbtuigingen terugkomt. Al eerder doet deze vader de toehoorders versteld staan, namelijk als de zoon brutaalweg 'zijn' deel van de erfenis opeist en de vader het hem nog geeft ook!

Daarmee heeft de vader de actie van zijn zoon niet goedgekeurd. Maar hij heeft wel de basis gelegd voor het heimwee dat de zoon bevangt als hij aan lager wal is geraakt. Hij verlangt terug naar zijn royale, liefdevolle vader. Als hij dan terugkeert, is het oordeel van vader niet mals: "deze zoon van mij was dood". Het was echt fout wat hij deed. Maar het belangrijkste: "hij is weer tot leven gekomen". En dus is de vader even royaal als aan het begin. Gods goedheid verandert niet, ook niet als de kinderen vreemde wegen gaan. In die Geest willen we als kerken graag hande-

len: zelfs als iemand nonchalant een attestatie opvraagt ("ik zie wel waar ik uiteindelijk terecht kom") blijven wij even hartelijk als altijd, ook als we een pittig woordje met hem spreken.

Tot ziens

In de communicatie naar de gemeente moet dit eveneens helder worden. Welke afkondiging je in zo'n situatie ook doet, het wordt door een deel van de gemeente altijd verkeerd opgevat. Dat kun je niet voorkomen. Maar wel kun je ervoor zorgen dat je een afkondiging formuleert die je goed kunt uitleggen. Laat erin doorklinken wat

je grootste zorg is. Is het de pijn dat we iemand verliezen aan de concurrentie?

Of is het de pijn

dat we iemand niet meer terugzien aan onze avondmaalstafel? Of is het de zorg om het vertrekkende gemeentelid, dat die niet door zijn kerkelijke omzwervingen het zicht op Christus zal kwijtraken? Het speelt allemaal mee en het mag ook allemaal meeklinken. Maar laat het belangrijkste wel het belangrijkste blijven. Dat is niet het gemis voor ons als gemeente, maar dat is de levenslijn van het vertrekkende gemeentelid. Als ik pleit voor het meegeven van een attestatie, doe ik het voor hem. Of voor haar. Want ik wil ze graag terug zien straks, als we Jezus Christus binnenhalen.

*Gods goedheid verandert niet, ook
niet als kinderen vreemde wegen gaan*

Lied

Zo vriendelijk en veilig als het licht

Zo vriendelijk en veilig als het licht
zo als een mantel om mij heen geslagen
zo is mijn God, ik zoek zijn aangezicht;
ik roep zijn naam, bestorm hem met mijn vragen,
dat Hij mij maakt, dat Hij mijn wezen richt.
Wil mij behoeden en op handen dragen.

Want waar ben ik, als Gij niet wijd en zijd
waakt over mij en over al mijn gangen.
Wie zou ik worden, waart Gij niet bereid
om, als ik val, mij telkens op te vangen.
Ik leef niet echt, als Gij niet met mij zijt.
Ik moet in lief en leed naar U verlangen.

Spreek Gij het woord dat mij vertroosting geeft,
dat mij bevrijdt en opneemt in uw vrede.
Ontsteek die vreugde die geen einde heeft,
wil alle liefde aan uw mens besteden.
Wees Gij vandaag mijn brood zowaar Gij leeft –
Gij zijt toch zelf de ziel van mijn gebeden.

Huib Oosterhuis, Lied 174 Gereformeerd Kerkboek

